

ISSN 2657-9782

Dialogi *Biblioteczne*

CZASOPISMO ELEKTRONICZNE

2022, nr 1(29)

W NUMERZE:

Rok Rzemiosła w Województwie Śląskim

Planszówki w bibliotece

Plan 10P

Biblioteki z klocków

TIK w pracy bibliotekarza

Bajki Józefa Lompy

Bruno Schulz i jego literacki (Wszech)świat

Scenariusze zajęć bibliotecznych

Zestawienia bibliograficzne

ADRES REDAKCJI:

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy

ul. Ks. kard. S. Wyszyńskiego 7

40-132 Katowice

tel. (32) 258-38-38

e-mail: dialogi.biblioteczne@pbw.katowice.pl

Internet: www.pbw.katowice.pl

Wydawca: Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka
im. Józefa Lompy w Katowicach

Zespół redakcyjny: dr Anna Marcol – redaktor naczelny;
mgr Barbara Michałek – korekta

SPIS TREŚCI

<i>OD REDAKCJI</i>	4
Marta Paszek <i>GRY PLANSZOWE W BIBLIOTECE</i>	5
Danuta Mika <i>KULTURALNA BIBLIOTEKA</i>	8
Marta Jachimowska, Beata Szymura <i>DZIEŃ LEGO – NIEZWYKŁA AKCJA W BIBLIOTECE SZKOŁY PODSTAWOWEJ NR 5 Z ODDZIAŁAMI SPORTOWYMI W CHORZOWIE</i>	12
Monika Sochacka <i>SIEĆ WSPÓŁPRACY I SAMOKSZTAŁCENIA PEDAGOGICZNEJ BIBLIOTEKI WOJEWÓDZKIEJ IM. JÓZEFA LOMPY W KATOWICACH. Z DOŚWIADCZEŃ UCZESTNIKA</i>	14
Anna Marcol <i>JAK PRZYGOTOWAĆ WŁASNE TYPO?</i>	19
Agnieszka Kubacka <i>POZNAJEMY ZAWODY RZEMIEŚLNICZE. SCENARIUSZ LEKCJI DLA UCZNIÓW KLAS V-VI SZKOŁY PODSTAWOWEJ</i>	25
Anna Krzempek <i>„O KRASNOLUDKACH I SIEROTCE MARYSI” MARIII KONOPNICKIEJ. KONSPEKT LEKCJI DLA UCZNIÓW KLAS IV-V SZKOŁY PODSTAWOWEJ</i>	33
Elżbieta Trojan <i>MARIA KONOPNICKA (1842-1910). ZESTAWIENIE BIBLIOGRAFICZNE W WYBORZE</i>	38
Elżbieta Trojan <i>ROMANTYZM POLSKI. ZESTAWIENIE BIBLIOGRAFICZNE W WYBORZE</i>	44
Barbara Michątek <i>KRONIKARZ FASCYNUJĄCYCH OBRZEŻY. BRUNO SCHULZ I JEGO LITERACKI (WSZECH)ŚWIAT</i>	48
Barbara Michątek <i>BAJKI JÓZEFA LOMPY – LEKTURA NIE TYLKO DLA DZIECI</i>	56
Anna Marcol <i>„RZEMIOSŁO NIEJEDNO MA IMIĘ... O RZEMIOŚLE W HISTORII, KULTURZE, LITERATURZE I SZTUCE”. SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI</i>	61
Anna Marcol <i>PORADNIK DLA NAUCZYCIELI BIBLIOTEKARZY</i>	63

OD REDAKCJI

Setki artykułów i materiałów metodycznych, popularyzacja dobrych praktyk, liczne grono współpracowników... Niemal od piętnastu lat nasze czasopismo służy wymianie informacji i doświadczeń zawodowych w środowisku nauczycieli bibliotekarzy.

Przygodę z „Dialogami Bibliotecznymi” rozpoczęliśmy w 2008 roku. Pierwotnie miały być biuletynem informacyjno-poradnikowym Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. Józefa Lompy w Katowicach, wydawanym w nieregularnych odstępach czasu. Szybko stały się półrocznikiem. Dwadzieścia dwa numery ukazały się w wersji papierowej, które jednocześnie zamieszczaliśmy na stronie internetowej placówki.

Przez lata nabywaliśmy doświadczeń oraz wiedzy związanej z redakcją i edycją tekstów. W 2018 roku zdecydowaliśmy się na odświeżenie szaty graficznej oraz przekształcenie naszego periodyku w czasopismo elektroniczne. Jego tematykę dostosowaliśmy do nowych wyzwań i obowiązków, które postawiono przed bibliotekami pedagogicznymi. „Dialogi” doczekały się pozytywnych opinii i opracowań naukowych. Trafiły do baz bibliograficznych i wykazów czasopism bibliotekarskich. Na ich łamach ukazywały się nawet teksty bibliotekarzy z innych typów bibliotek, badaczy, lokalnych twórców, literatów...

Cieszy nas, że nadal możemy liczyć na współpracę z nauczycielami bibliotekarzami spoza naszej placówki (a nawet regionu!), którzy nieodpłatnie przekazują nam swoje teksty. Tym razem łamy „Dialogów” wzbogaciły dobre praktyki Marty Paszek (Zespół Szkół Mechaniczno-Elektrycznych im. Tadeusza Kościuszki w Rybniku), Marty Jachimowskiej i Beaty Szymury (Szkoła Podstawowa nr 5 z Oddziałami Sportowymi w Chorzowie), Moniki Sochackiej (Szkoła Podstawowa nr 2 im. Obrońców Westerplatte w Prabutach) oraz zastawienia bibliograficzne opracowane przez Elżbietę Trojan (Regionalny Zespół Placówek Wsparcia Edukacji – Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Opolu).

Życzymy miłej – przedwakacyjnej 😊 – lektury, dziękujemy za przekazane artykuły i materiały oraz zachęcamy do współpracy w nowym roku szkolnym!

Archiwum czasopisma oraz wskazówki dla autorów znajdują się w zakładce „Dialogi Biblioteczne” na stronie internetowej naszej placówki.

Redakcja „Dialogów Biblioteczných”

Z PRAKTYKI NAUCZYCIELA BIBLIOTEKARZA

MARTA PASZEK

Zespół Szkół Mechaniczno-Elektrycznych im. Tadeusza Kościuszki w Rybniku

GRY PLANSZOWE W BIBLIOTECE

Coraz częściej biblioteki szkolne stają się miejscem gromadzenia nie tylko książek i czasopism, ale także innych zasobów: audiobooków, e-booków, pendrive'ów oraz... gier planszowych. Zwłaszcza w sytuacji, gdy w szkole nie ma świetlicy. Szkoły ponadpodstawowe borykają się z problemem uczniów, którzy nie uczestniczą w przedmiotach dodatkowych (np. religia, wychowanie do życia w rodzinie, drugi język obcy nowożytny), a wtedy jedynym rozwiązaniem zdaje się być powierzenie ich pod opiekę nauczycieli bibliotekarzy. Co robić z uczniami, gdy odwiedzają bibliotekę niejako „z musu” i spędzają w niej całą lekcję, a dodatkowo wcale nie są zainteresowani szeroko pojętą literaturą? Jedną z propozycji zdaje się być zakup gier planszowych do biblioteki.

W naszej szkole z pomocą pośpieszyła Rada Rodziców i dzięki jej ofiarności udało się zakupić ponad 40 gier różnego typu. Podczas wyboru planszówek kierowaliśmy się atrakcyjnością i funkcjonalnością, a dodatkowo także różnorodnością poszczególnych pozycji. Zależało nam na tym, aby uczniowie mogli korzystać z gier na miejscu, ale także by nauczyciele mogli wypożyczać je na lekcje (zwłaszcza na godzinę wychowawczą, zajęcia rewalidacyjne, wyrównawcze, zastępstwa itp.). Oprócz klasycznych pozycji, takich jak warcaby, szachy, chińczyk i memory, biblioteka zaopatrzyła się także w kultowe "Wsiąść do pociągu", "Pędzące żółwie", "Dixit" czy "Rummikub" oraz w gry zupełnie nieznane ("Dzieła mistrzów", "Kosmiczni piraci" i "CVlizacje").

Początkowo uczniowie odwiedzający bibliotekę byli bardzo sceptycznie nastawieni do pomysłu. Nadal smartfon w rękę był dla nich najciekawszą formą spędzenia godziny lekcyjnej. Wobec tego – wraz z koleżanką – postanowiłyśmy same zgłębić instrukcje do gier i zacząć grywać z uczniami. Okazało się, że był to strzał w dziesiątkę! Uczniowie z klasy „kolejarskiej” namiętnie zaczęli układać wagoniki na planszy Europy („Wsiąść do pociągu”), a inni stali się amatorami średniowiecznych miasteczek („Carcassonne”), uroczych gospodarstw („Superfarmer” i „Pełny kurnik”), czy czasów PRL-u („Pan tu nie stał”). Wiele gier wypożyczają wychowawcy, by zintegrować zespół klasowy podczas zajęć („Taboo”, „Uno” czy „Mafia”).

Gry planszowe w bibliotece szkolnej Zespołu Szkół Mechaniczno-Elektrycznych im. T. Kościuszki w Rybniku.

Popularyzacji gier planszowych towarzyszyły w bibliotece szkolnej dwie imprezy towarzyszące. Pierwszą z nich był konkurs plastyczny na wykonanie projektu okładki wymyślonej przez siebie gry. Uczniowie wykorzystali zarówno metody tradycyjne, jak i grafikę komputerową. Powstało wiele fantastycznych projektów, a trzy najlepsze zostały nagrodzone.

Projekty gier zgłoszone na konkurs.

Drugim wydarzeniem było utworzenie miniwystawy w bibliotece: *Gry planszowe naszych rodziców i dziadków*. Oprócz tradycyjnego "Chińczyka" oraz pięknie ilustrowanego "Grzybobrania" zobaczyć można było także inne propozycje wydane w latach 60-tych i 70-tych ubiegłego wieku, np. "Barbakan", "Wyprawa po skarb" czy świetną zabawkę "Poznaj znaki drogowe". Ekspozyty pochodziły z naszych zbiorów prywatnych.

Gry planszowe naszych rodziców i dziadków – miniwystawa.

Gry planszowe są ciekawą alternatywą dla zbiorów bibliotecznych rozumianych w sposób tradycyjny. Ich zalety są nieocenione: integrują grupę, stanowią pomoc edukacyjną i terapeutyczną, uczą strategii, logicznego myślenia, spostrzegawczości oraz analizowania problemów. Coroczne święto miłośników planszówek przypada 10 października – zachęcam, by uczcić ten dzień w szkolnej bibliotece!

Fotografie M. Paszek.

Z PRAKTYKI NAUCZYCIELA BIBLIOTEKARZA

DANUTA MIKA

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach
Filia w Pszczynie

KULTURALNA BIBLIOTEKA

Biblioteki już dawno przestały pełnić funkcje ograniczające się do udostępniania zbiorów i informacji. Czy tylko na takich się skupiały? Historia daje nam wiele przykładów kulturotwórczej roli tych instytucji. Sam kontakt z książką, z tym, co jest w niej zawarte, rozwija kulturę czytelnictwa i poszerza horyzonty. A przecież jedynie ludzie o świątłych umysłach są w stanie tworzyć rzeczywistość XXI wieku.

W którą stronę zmiierają współczesne biblioteki? Na pewno otwierają się na świat. Na ludzi i ich potrzeby. Na nowe trendy i to, co daje radość i wytchnienie – nie tylko dobre słowo i mądrą treść, ale również na piękny obraz. Tak, kulturotwórcze działania biblioteczne zataczają coraz szersze kręgi.

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. J. Lompy w Katowicach Filia w Pszczynie od lat stara się tworzyć ze swojej siedziby miejsce, w której nie tylko wypożycza się książki, ale także upowszechnia kulturę. Staramy się, aby organizowane w placówce wystawy i wystawki grubymi literami wpisywały nas na mapę kulturalną miasta. Aby społeczność lokalna wiedziała nie tylko o posiadanych przez nas zasobach książkowych, ale także o prowadzonej działalności kulturalnej.

Ponad dziesięcioletnie doświadczenie w organizowaniu wystaw wypożyczanych z różnorodnych śląskich instytucji kulturalnych zaowocowało powstaniem swoistej strategii działania, którą nazwałam Planem 10 P – Praktycznym Planem Przygotowywania Wystaw. Mam nadzieję, że opisane działania pomogą Państwu w jeszcze intensywniejszym współuczestniczeniu w pracach instytucji mających na celu upowszechnianie kultury.

Plan 10 P

1. **POMYSŁ** – jeśli myślimy o dużych, zewnętrznych wystawach, nie chodzi raczej o wybór tematu, który chcemy prezentować, ale sam pomysł, postanowienie: chcemy zrobić wystawę. W większości przypadków będziemy bowiem dostosowywać swoje oczekiwania do oferty placówek, a nie odwrotnie.
2. **POSZUKIWANIE** – przeglądamy strony internetowe ciekawych, znajdujących się w bliższej czy dalszej okolicy instytucji kultury. Bardzo ważne jest zwrócenie uwagi, czy interesująca nas wystawa jest do darmowego wykorzystania. Niektóre instytucje posiadają wystawy zarówno do bezpłatnego wypożyczenia,

jak i takie, za które trzeba zapłacić nawet kilka tysięcy złotych – w zależności od ilości wypożyczonych eksponatów i nakładów, jakie obie strony muszą ponieść.

3. **POROZUMIENIE / PERTRAKTACJE** – najlepszą formą porozumienia się z osobą odpowiedzialną za interesującą nas wystawę jest forma telefoniczna – zwykle każda większa wystawa ma swojego kuratora, od którego dowiemy się wszystkiego, co jest nam potrzebne do jej wypożyczenia. Telefonicznie ustalamy termin i zakres wypożyczenia. Dowiadujemy się, jakie dokumenty musimy przygotować.
4. **PISMA** - wysyłamy oficjalny e-mail z prośbą o bezpłatne wypożyczenie wystawy, do którego dołączamy wypełnioną umowę wypożyczenia (umieszczoną zazwyczaj na stronie instytucji wypożyczającej).
W dniu odbioru będziemy podpisywać protokół zdawczo-odbiorczy, na podstawie którego następuje przekazanie wystawy. Często do umowy wypożyczenia jest dołączony również załącznik, np. raport o stanie warunków wystawienniczych. W przypadku braku takiego protokołu, robimy na miejscu szczegółową listę wypożyczonych pozycji. Pamiętajmy o zabraniu ze sobą pieczętki biblioteki.
Zdarza się, że instytucja wypożyczająca wystawę wymaga upoważnienia kierownika, dlatego warto takie przygotować i ze sobą zabrać.
5. **PRZYWÓZ** – brzmi niewinnie, ale jak się okazuje, razem ze zwrotem, jest to jeden z najtrudniejszych punktów planu P10. W małym samochodzie bezpiecznie przewieziemy wystawy typu roll-up, obrazy, zdjęcia oraz (prawie) wszystkie eksponaty rzeczowe. W dużym samochodzie mieszczą się składane systemy wystawiennicze.
Są jeszcze dwie możliwości. Możemy zmniejszyć ilość wypożyczanych elementów – wypożyczymy tylko najciekawsze. Zatem musimy wyselekcjonować mały, ale najlepszy zestaw do pokazania. Innymi słowy wybieramy tę część wystawy, która zmieści nam się do samochodu. Można również spróbować uzyskać pomoc w transporcie u wypożyczającego wystawę.
6. **PREZENTACJA** – po przywiezieniu wystawy do biblioteki zaczynamy od sprawdzenia stanu wypożyczonych materiałów – bardzo istotna jest dokumentacja fotograficzna. Kluczowe jest też odpowiednie zaaranżowanie przestrzeni. Organizując wystawę należy zaplanować rozmieszczenie eksponatów w taki sposób, aby stanowiły spójną całość, a zwiedzający mieli do nich komfortowy dostęp.
7. **PROMOCJA** – organizując wystawę nie możemy zapomnieć o promocji wydarzenia, która będzie miała duży wpływ na frekwencję. Dobór narzędzi promocji oraz kanałów komunikacji zależy przede wszystkim od tematyki wystawy i naszej kreatywności.
8. **PILNOWANIE** – przygotowując wystawę dużą wagę przykładamy do bezpieczeństwa wypożyczonych eksponatów.
9. **PODZIĘKOWANIE** – przygotowanie podziękowania za wypożyczenie wystawy będzie miłym gestem, który nie kosztuje nas dużo pracy, a na pewno pomoże zrobić dobre wrażenie.
10. **PODRÓŻ POWROTNA** – oddając wystawę zwracamy szczególną uwagę na zabezpieczenie oraz dokumentację fotograficzną. Pakujemy w materiały, które zostały przygotowane przez wypożyczającego. Dbamy o takie ułożenie w samochodzie, które minimalizuje możliwość swobodnego przemieszczania się w jego wnętrzu.

Mam nadzieję, że moje doświadczenie przyda się osobom chcącym zaangażować się w tę formę działalności biblioteki. Życzę powodzenia w przygotowywaniu wystaw i organizowaniu coraz ciekawszych form rozwijających wrażliwość kulturową i społeczną.

Folkowianie.
Fot. D. Mika.

Janusz Korczak. *Kindern eine Stimme geben. Udzielić dzieciom głosu.*
Fot. D. Mika.

Miasta Górnego Śląska i Zagłębia. 1939-1945.
Fot. D. Mika.

Z PRAKTYKI NAUCZYCIELA BIBLIOTEKARZA

MARTA JACHIMOWSKA, BEATA SZYMURA

Szkoła Podstawowa nr 5 z Oddziałami Sportowymi w Chorzowie

DZIEŃ LEGO – NIEZWYKŁA AKCJA W BIBLIOTECE SZKOŁY PODSTAWOWEJ NR 5 Z ODDZIAŁAMI SPORTOWYMI W CHORZOWIE

Organizacja konkursu z okazji Dnia LEGO to kolejna szansa na promocję biblioteki. Fanów klocków jest bardzo wielu. Skoro biblioteka szkolna daje przestrzeń do rozwoju takich pasji, będzie na pewno dobrze postrzegana przez społeczność szkolną.

Z okazji Dnia LEGO, który przypada na 28 stycznia, nasza biblioteka ogłosiła konkurs na wykonani projektu wnętrza biblioteki z klocków. Każdy miłośnik LEGO ma w domu różne elementy, podkładki, rozbudowane zestawy. Materiały oraz szczypta wyobraźni były kluczem do sukcesu w tym konkursie. Akcja spotkała się z bardzo dużym zainteresowaniem wśród dzieci z klas 1-3, ale prace oddawali również starsi uczniowie. Ostatecznie wpłynęło 38 bibliotek, a każda była piękna, pomysłowa, niepowtarzalna.

Jakie rozwiązania proponowali młodzi projektanci? W wymyślonych wnętrzach bibliotek dominowały strefy do rekreacji: hamaki, pufy, miejsca z zielenią, elementy nowoczesnej technologii: roboty, mechaniczne wózki. Był nawet bibliobus. Na podstawie tych prac można wyciągnąć konkretne wnioski dotyczące oczekiwań młodych czytelników względem wystroju i wyposażenia nowoczesnej biblioteki.

Ważnym aspektem tej akcji było również pełnienie funkcji jury przez samych uczniów. Dzieci z klas 1-4 wybrały zwycięzców w specjalnym głosowaniu. Prace nie były podpisane tylko opatrzone numerami, co pozwoliło na większą obiektywność przy wyborze.

W przyszłym roku na pewno zorganizujemy podobny konkurs z okazji Dnia LEGO, ale zamierzamy również wykorzystywać klocki w naszej codziennej pracy: podczas zajęć czytelniczych czy zabaw rekreacyjnych.

Tego typu akcje mają na celu rozbudzanie kreatywności dzieci oraz przyciąganie młodych do biblioteki. „Nareszcie konkurs dla mnie. Nie lubię plastyki czy rywalizacji sportowych. Tutaj mogłem się wykazać” – powiedział nam Kuba z klasy trzeciej. Cieszymy się z takich opinii, bo zależy nam, żeby biblioteka dobrze się uczniom kojarzyła. Skoro lubią takie formy aktywności, chcemy dać im możliwości ich rozwoju. Wierzymy, że działanie to przyniesie konkretne efekty w postaci zainteresowania dzieci i młodzieży samą literaturą, a odbiorcy naszych konkursów staną się aktywnymi czytelnikami.

Fotografie M. Jachimowska i B. Szymura.

Z PRAKTYKI NAUCZYCIELA BIBLIOTEKARZA

MONIKA SOCHACKA

Szkoła Podstawowa nr 2 w Prabutach

SIEĆ WSPÓŁPRACY I SAMOKSZTAŁCENIA PEDAGOGICZNEJ BIBLIOTEKI WOJEWÓDZKIEJ IM. JÓZEFA LOMPY W KATOWICACH

Z DOŚWIADCZEŃ UCZESTNIKA

Kontakt z platformą edukacyjną PBW w Katowicach miałam już w roku szkolnym 2020/2021. Wzięłam wtedy udział w prawie wszystkich proponowanych szkoleniach online. Forma przekazu treści szkoleniowych, w postaci dokładnych instrukcji opracowanych przez organizatorkę kursów – Annę Marcol oraz fakt, że mogę z nich skorzystać praktycznie nie wychodząc z domu, były dla mnie atutem.

Tytułem wstępu

W tym roku szkolnym (2021/2022), wchodząc na platformę katowickiej PBW, która jest dostępna na stronie moodle.pbw.katowice.pl, zauważyłam, że wyodrębniono dwie kategorie kursów:

- Otwarte szkolenia z zakresu TIK,
- „Sieciow@nie w szkole i w bibliotece” - zdalna sieć współpracy i samokształcenia.

Z racji, że uczestniczyłam w szkoleniach otwartych, zainteresowała mnie druga forma wspomagania, z której postanowiłam skorzystać. Przejrzałam harmonogram proponowanych szkoleń i bardzo się ucieszyłam, gdyż nie poznałam jeszcze wszystkich aplikacji zamieszczonych w ofercie. W dodatku na realizację każdego z kursów było ok. 1,5 miesiąca czasu, więc mogłam je przeglądać bez pośpiechu i o dogodnej dla mnie porze. Każdy kurs opatrzony był zrozumiałymi instrukcjami oraz wzbogacony o nagrane filmiki, co okazało się pomocne w poznaniu i poruszaniu się po aplikacjach. Po zapoznaniu się z materiałami z danego kursu, wchodziłam na stronę internetową narzędzia, którego dotyczyły i przyglądałam się mu niejako z własnej perspektywy oraz próbowałam wykonać w nim swoje kolekcje zasobów cyfrowych, by później móc wykorzystać zdobytą wiedzę i umiejętności w pracy biblioteki szkolnej Szkoły Podstawowej nr 2 w Prabutach, w której jestem nauczycielem bibliotekarzem.

Harmonogram realizacji kursów sieci współpracy przedstawiał się następująco:

1. *Tricider – burza mózgów i głosowanie online* (wrzesień-październik 2021),
2. *Padlet – tablica w sieci* (listopad-grudzień 2021),
3. *Weebly – tworzymy stronę internetową* (styczeń-luty 2022),
4. *Blendspace – lekcje online* (marzec-kwiecień 2022),
5. *Wakelet – wirtualne kolekcje* (maj-czerwiec 2022).

Po zakończeniu każdego kursu wypełniałam krótką ankietę ewaluacyjną i już mogłam prosić o przesłanie zaświadczenia drogą elektroniczną.

Pomysły na wykorzystanie poznanych aplikacji w pracy nauczyciela bibliotekarza

Tricider

Z tym narzędziem spotkałam się po raz pierwszy i nigdy nie zakładałam w nim własnej dyskusji online. Zanim ją utworzyłam, wzięłam udział w kilku zaproponowanych, jako respondent. Odpowiedziałam na argumenty „za” i „przeciw” w sondażach opracowanych przez organizatorkę kursu o tytułach: „Jakie narzędzia webowe wykorzystujesz w swojej pracy?”, „Która wersja plakatu jest najlepsza?”, „Lecje zdalne czy stacjonarne?”. Dzięki własnemu uczestnictwu w głosowaniach mogłam się zorientować, na czym polegają i jak należy korzystać z Tricidera.

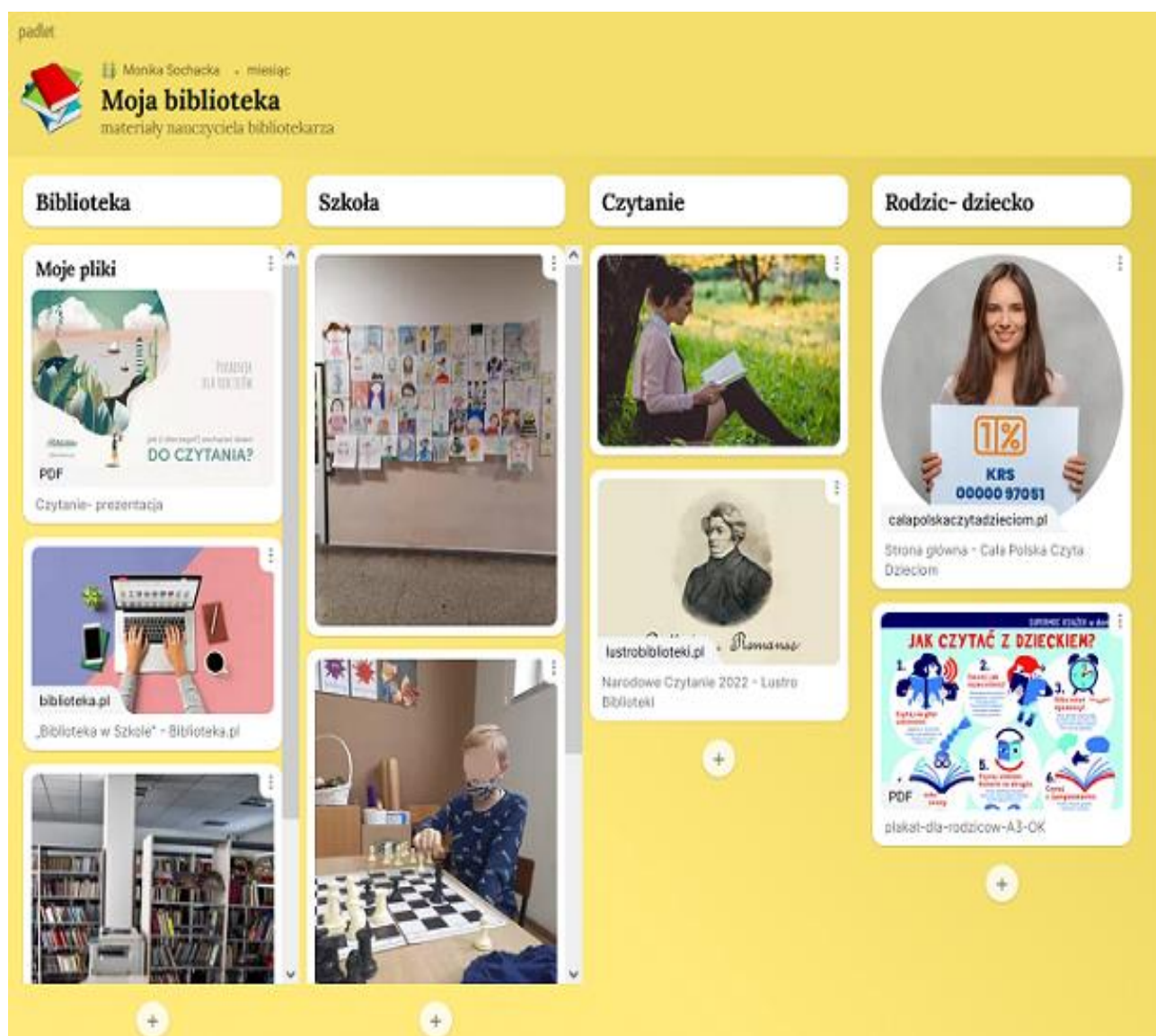
The screenshot shows a Tricider poll interface. At the top, the title is "Wakacje czy nauka?" and the question is "Wolisz wakacje czy chodzenie do szkoły?". There are buttons for "Share and Invite" and "Subscribe to updates". The poll is divided into two main sections: "Wakacje" (Vacations) and "Nauka" (School). Each section has a list of arguments and a "Vote" button. The "Wakacje" section has 12 votes, and the "Nauka" section has 0 votes. The arguments for "Wakacje" include: "Można odpocząć", "w wakacje nigdy nie jest nudno", "Jedzenie na basen itp.", "Można spotykać się z znajomymi i rodzina o każdej porze", "Nie trzeba patrzeć na podręczniki wkuwać cośżennie na jakiś sprawdzian", "Nie trzeba się stresować bo nie ma czym", "Nie musimy myśleć o tym, że jutro będzie sprawdzian na np. sprawdzianach itp.", "więcej czasu na spotkanie się z kolegami, przyjaciółmi, na wyjeździe do rodziny". The arguments for "Nauka" include: "Można się czegoś dowiedzieć", "Trzeba wstać wcześniej", "Malo czasu wolnego", "Zmęczenie", "Stres", "Prace domowe, sprawdziany itp.", "W każdym tygodniu prace domowe, sprawdziany, prace klasowe itd.", "Wiele prac domowych i ciągle sprawdziany".

Po tym doświadczeniu, sama stworzyłam dwa sondaże – jeden dla uczniów naszej szkoły o tytule „Wakacje czy nauka?”, a drugi dla uczących w niej nauczycieli – „Szkolenia stacjonarne czy online?”. Gdy materiał był już gotowy, wysłałam respondentom link za pomocą dziennika elektronicznego. W przypadku nauczycieli nie otrzymałam żadnej odpowiedzi, choć o nią prosiłam i określiłam czas na udział w sondażu do końca roku kalendarzowego. Natomiast uczniowie chętnie wzięli udział w internetowej dyskusji. Okazało się, że wolą wakacje niż naukę w szkole. Swoje wypowiedzi uzasadniali tym, że w wakacje nigdy nie jest nudno, można

pojechać do pobliskiej miejscowości na basen. Wartością dla młodych ludzi była też możliwość spotkania się z rodziną i znajomymi o każdej porze czy brak konieczności przygotowywania się do lekcji i sprawdzianów oraz związanego z tym stresu. Argumentowali to, między innymi, następującymi wypowiedziami: „jest mało czasu wolnego”, „uczniowie czują się zmęczeni i zestresowani”, „muszą odrabiać wiele prac domowych i przygotowywać się do sprawdzianów i klasówek”.

Padlet

Wirtualną tablicę stworzyłam z myślą o uporządkowaniu i ułatwieniu sobie dostępu do własnych materiałów. Tablicę nazwałam „Moja biblioteka: materiały nauczyciela bibliotekarza” oraz opatrzyłam logo w postaci stosiku kolorowych książek. Materiały, które posiadałam i chciałam dalej gromadzić, podzieliłam na cztery sekcje: Biblioteka, Szkoła, Czytanie, Rodzic-dziecko. W poszczególnych sekcjach zamieszczałam przydatne pliki z komputera w formacie PDF, zdjęcia i linki do stron. Tablica o jasnym tle prezentowała się wyraziście, a poszeregowane materiały były łatwe w odnalezieniu. Praca na Padlecie okazała się prosta i intuicyjna. Tablicę mogę teraz na bieżąco aktualizować i dodawać do niej nowe materiały.

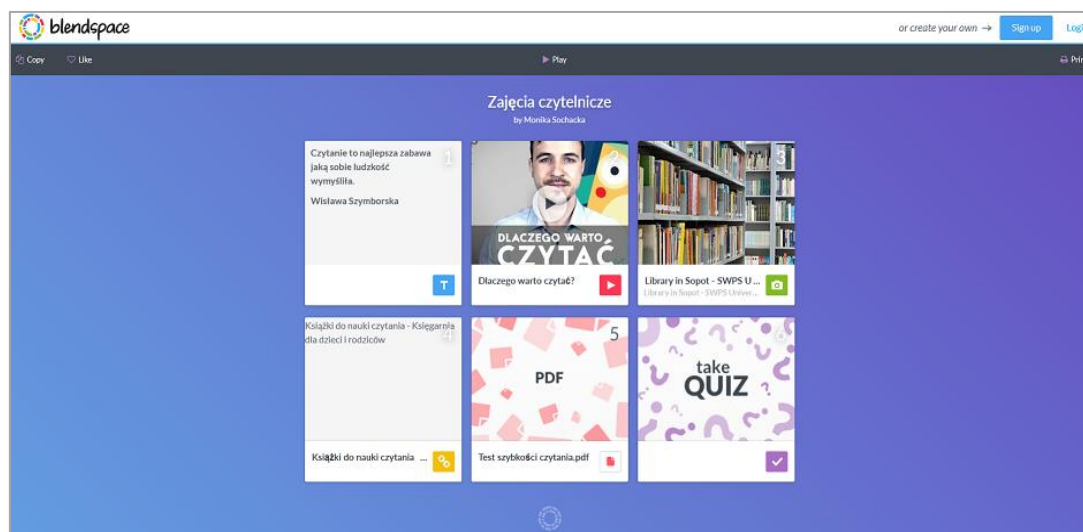
Weebly

Ze względu na fakt, iż prowadzę już stronę internetową biblioteki szkolnej na Facebooku, postanowiłam tylko sprawdzić, jak korzysta się z Weebly, bez konieczności kontynuowania tej pracy. Założyłam przykładową witrynę. Podzieliłam ją na trzy podstrony: Biblioteka, Książka, Nauczyciele bibliotekarze, do których można by dodawać materiały typu: sprawozdania z wydarzeń, zdjęcia, ciekawostki.

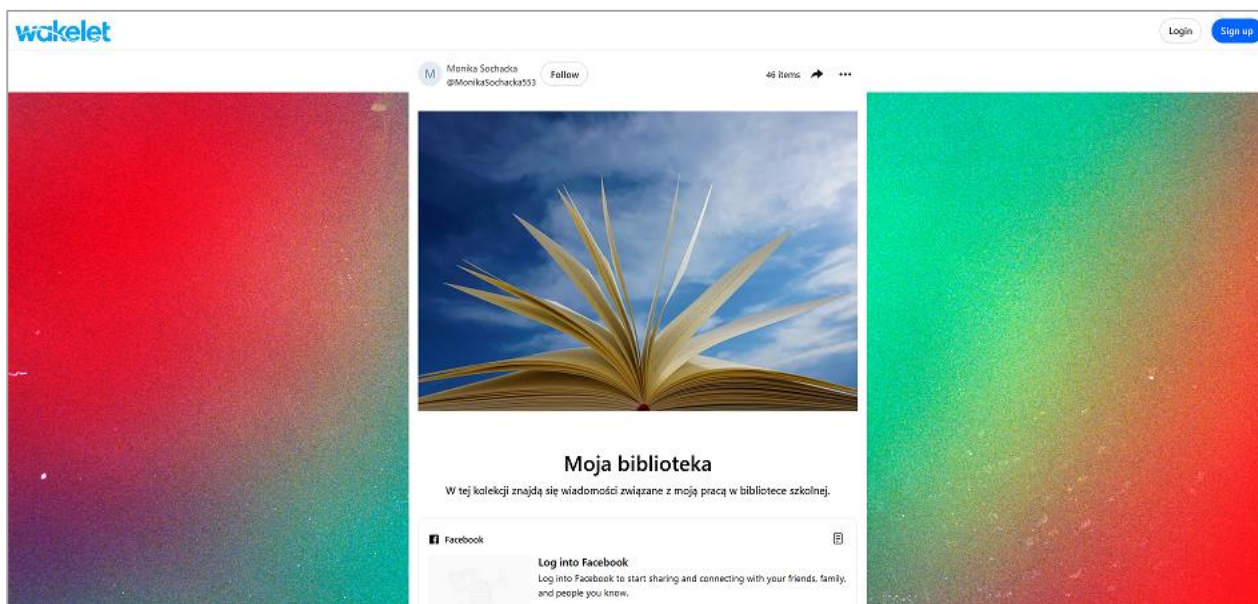
Blendspace

W tej aplikacji utworzyłam wirtualną lekcję pt. „Zajęcia czytelnicze”. Podzieliłam ją na sześć modułów zagospodarowując każdy z „kafelków”. Znalazł się tam cytat o czytaniu, autorstwa Wisławy Szymborskiej, filmik z serwisu YouTube „Dlaczego warto czytać?”, zdjęcie sopockiej biblioteki, link do strony traktującej o książkach przydatnych w nauce czytania, test szybkości czytania oraz minitest z budowy książki. Opracowaną lekcję udostępniłam na profilu facebookowym biblioteki szkolnej oraz w grupach społecznościowych zrzeszających nauczycieli bibliotekarzy.

Wakelet

Posługując się tą aplikacją utworzyłam dwie kolekcje „Moja biblioteka” oraz „Nauczyciele SP 2 Prabuty”. We własnej kolekcji przechowuję materiały związane z pracą nauczyciela bibliotekarza w postaci plików pdf, linków do stron, zdjęć. Natomiast w kolekcji dla nauczycieli udostępniam na bieżąco materiały potrzebne im w pracy pedagogicznej. Wyszukuję, selekcionuję i zamieszczam na Wakelecie te, które wydają mi się najbardziej odpowiednie. Za pomocą dziennika elektronicznego, co jakiś czas, wysyłam do nich link do kolekcji oraz zapraszam do jej współtworzenia i zamieszczania własnych propozycji, na zasadzie wymiany informacji. Kolekcja składa się z filmików z serwisu YouTube, linków do stron, plików pdf i zdjęć.

Podsumowanie

Wszystkie aplikacje poznane w ramach sieci współpracy i samokształcenia pozwoliły mi uporządkować moją wiedzę i wzbogaciły mnie o nowe umiejętności. Gdyby nie uczestnictwo w „Sieciow@niu w szkole i bibliotece”, nie zaznajomiłabym się z tak ciekawymi i prostymi w użyciu narzędziami. Moim zdaniem warto brać udział w pracach sieci, gdyż można się wiele nauczyć, nie wkładając w to zbyt dużego wysiłku. Za pomocą poznanych narzędzi można wprowadzać innowacje w swoim miejscu pracy, z czego najbardziej zadowoleni będą uczniowie, którzy chętnie korzystają z „nowinek” internetowych. Znajomość przedstawionych aplikacji dodała mi chęci do poznawania kolejnych wirtualnych pomocy edukacyjnych. Mam nadzieję, że na platformie PBW będę mogła kontynuować naukę obsługi przydatnych narzędzi, a potem wykorzystywać je w pracy z uczniami.

SIECIOW@NIE

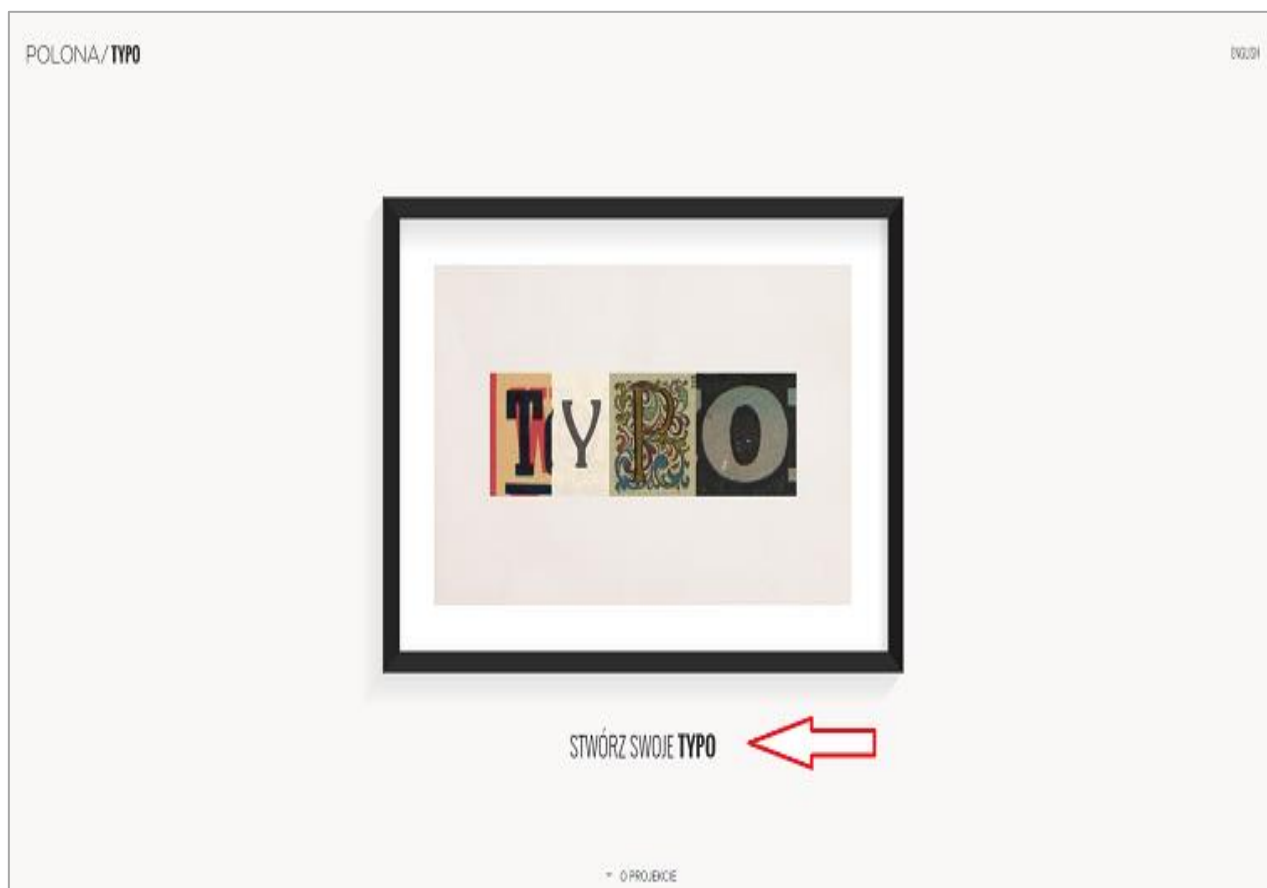
ANNA MARCOL

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach

JAK PRZYGOTOWAĆ WŁASNE TYPO?

Tysiące liter wyciętych z manuskryptów, starodruków, wydawnictw ciągłych, plakatów, ulotek... Dzięki aplikacji Polona Typo z łatwością przygotujemy hasła, napisy, wiadomości do znajomych i cytaty złożone ze znaków pobranych z zasobów największej polskiej biblioteki cyfrowej.

Korzystanie z tego narzędzia jest bezpłatne i nie wymaga rejestracji. Aby wygenerować nieszablonowe litery należy wejść na stronę <http://typo.polona.pl/pl/> i kliknąć w odnośnik **STWÓRZ SWOJE TYPO**.

W ten sposób otworzymy okno, do którego wpisujemy dowolny tekst, obejmujący maksymalnie 35 znaków.

↓ TWÓJ TEKST:

ZOSTAŁO ZNAKÓW: 35

W tym przypadku jest to słowo BIBLIOTEKA. Zatwierdzamy je czarnym klawiszem.

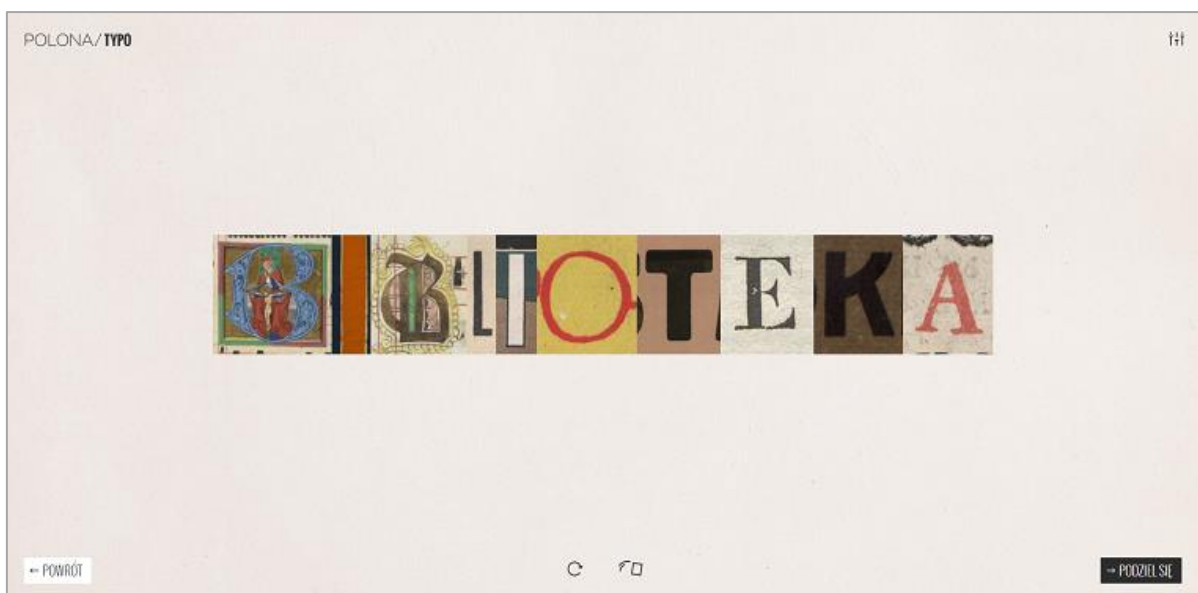
↓ TWÓJ TEKST:

BIBLIOTEKA

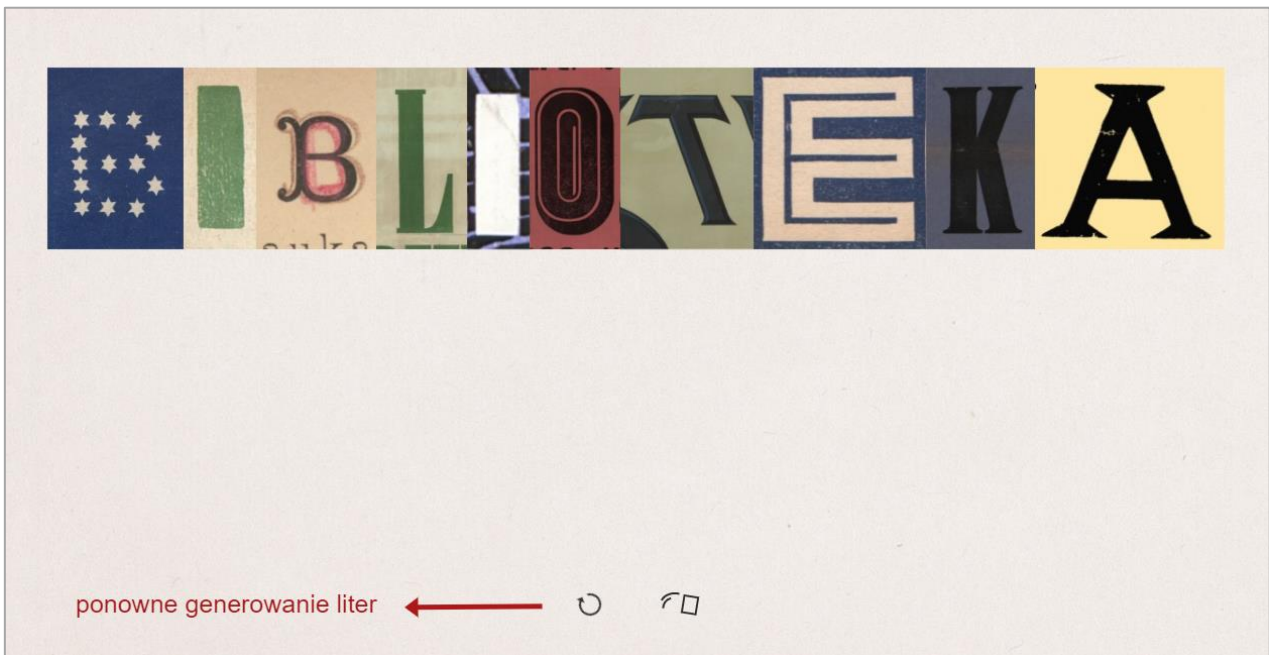
ZOSTAŁO ZNAKÓW: 25

→ STWÓRZ SWOJE TYPO

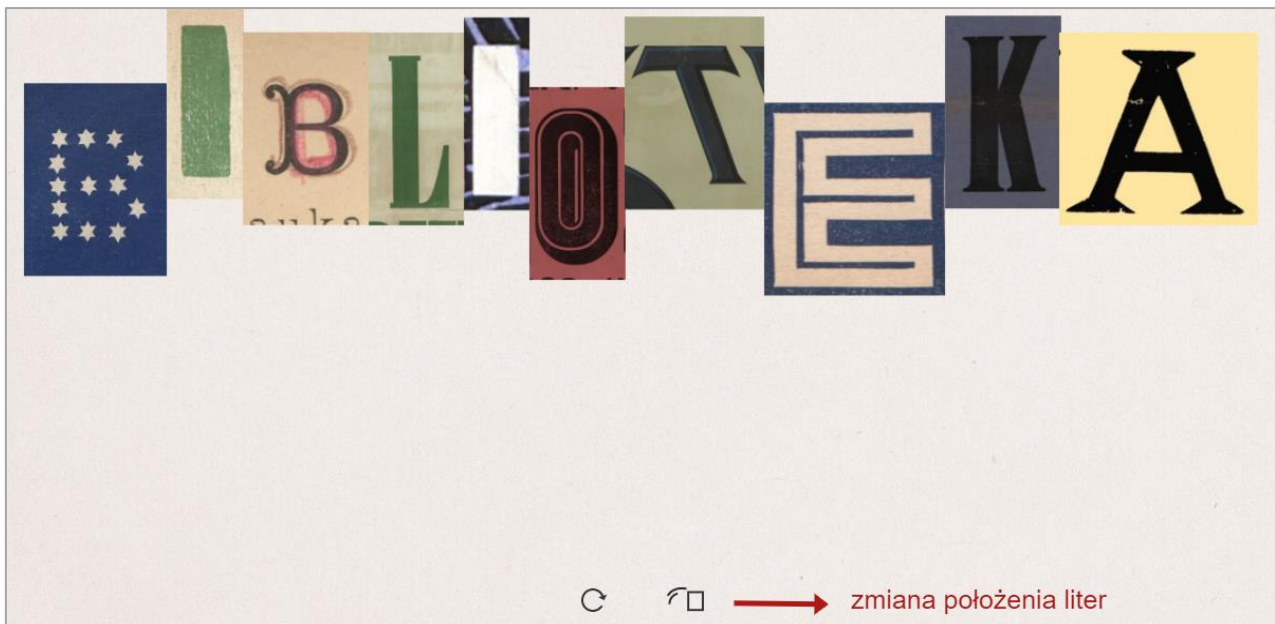
Po chwili zostanie wygenerowane z liter pochodzących z zasobów POLONY.

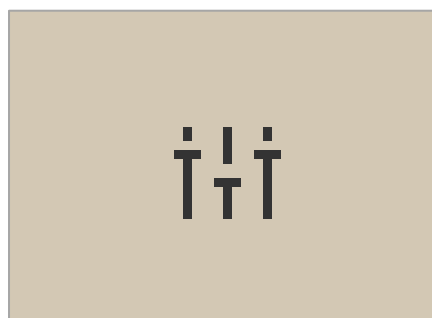
Krój czcionek można wielokrotnie zamieniać na inny. Wystarczy kliknąć w lewy, dolny przycisk.

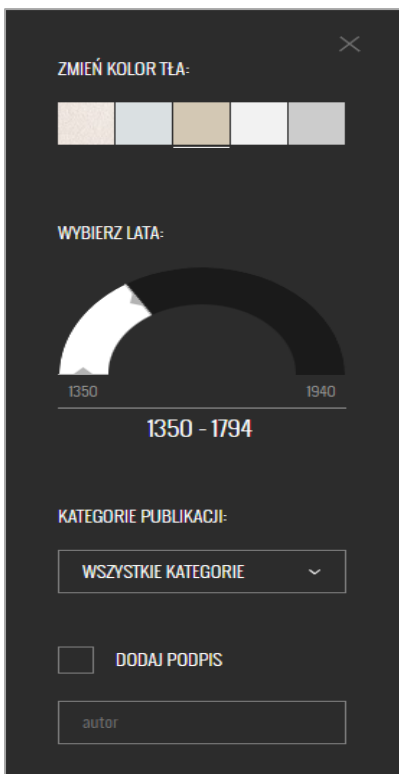
Z kolei wybierając prawą ikonkę, zmienimy ich położenie. Klikając w tę opcję przejrzymy wiele możliwych układów.

Warto też zajrzeć do ustawień.

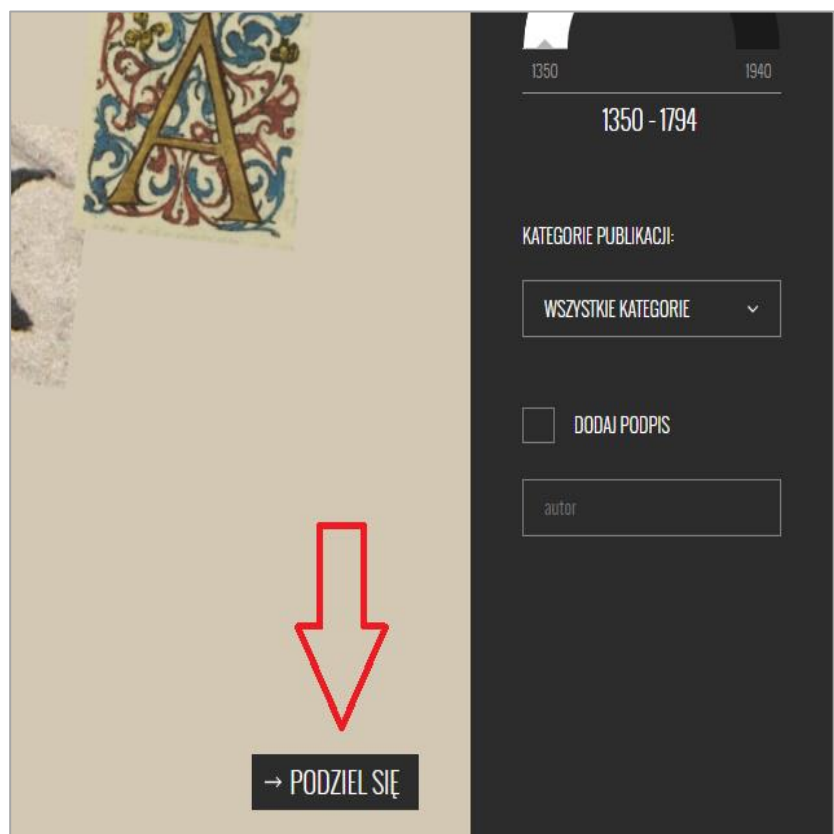

W ten sposób otworzymy dział z funkcjami, dzięki którym określimy: **kolor tła**, **przedział czasowy**, z którego mają pochodzić wycięte litery i **kategorie publikacji** (wszystkie, książki, plakaty i ulotki, gazety i magazyny, manuskrypty). Można również **podpisać się** pod wygenerowanym słowem (np. podać swoje imię).

W tym przypadku zmieniono tło, wybrano przedział czasowy 1350-1794 i pozostawiono ustawienie domyślne – WSZYSTKIE KATEGORIE.

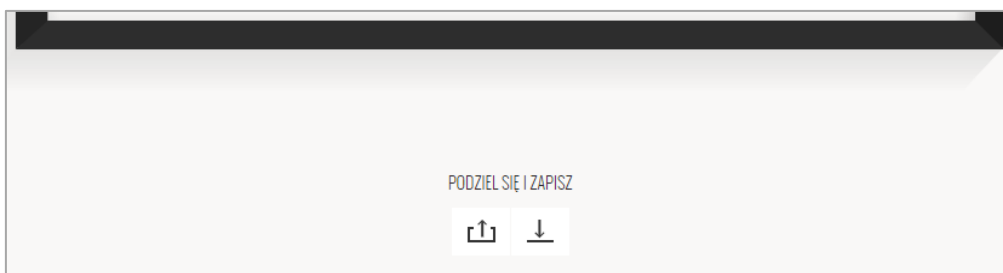
Aby zapisać przygotowaną kompozycję, klikamy w przycisk **PODZIEL SIĘ**.

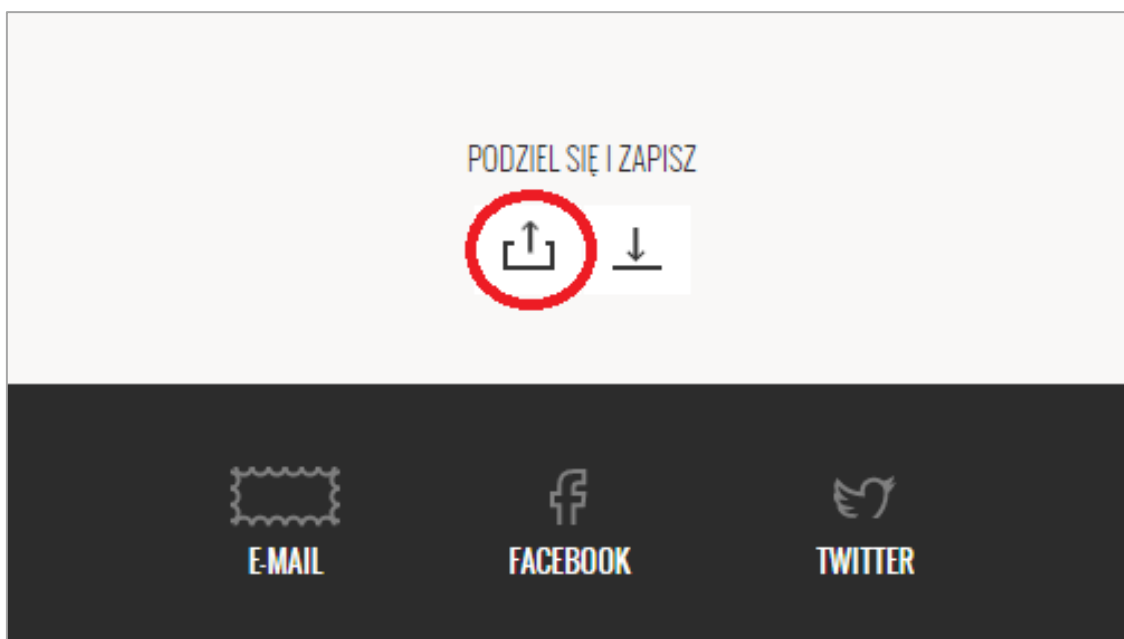
Wówczas zobaczymy opcje umożliwiające: powrót do wcześniejszych etapów generowania liter, dzielenie się przygotowanym projektem oraz tworzenia nowego TYPO.

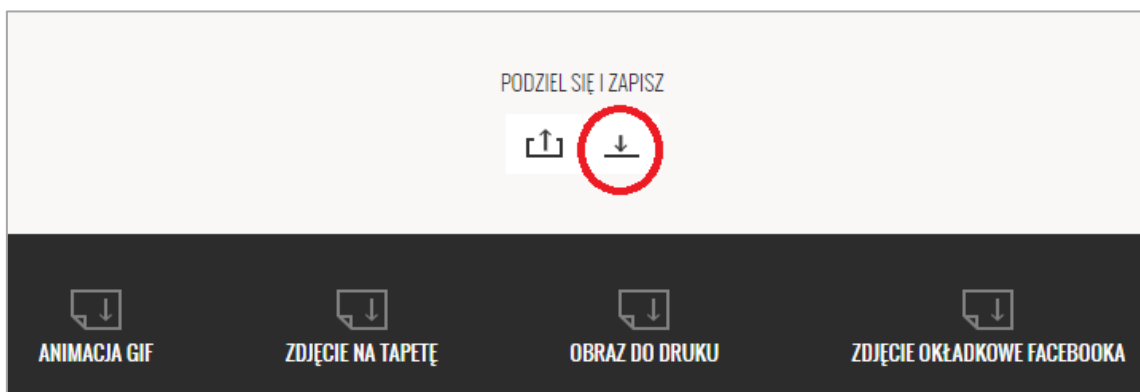
Klawisze służące do dzielenia się gotową kompozycją i jej zapisu, znajdziemy pod oknem edycyjnym.

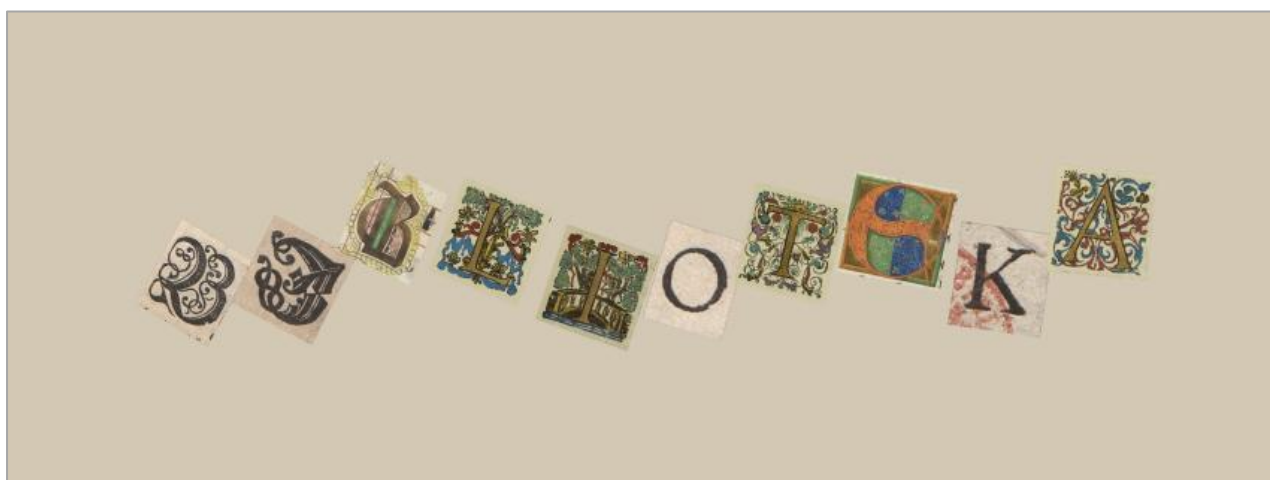
Pierwszy z nich umożliwia przesłanie projektu na adresy mailowe, a kolejne – jego rozpowszechnienie za pośrednictwem Facebooka i Twittera.

Druga opcja służy do pobierania przygotowanego napisu w różnych formatach.

Tak wygląda gotowa grafika w formie zdjęcia okładkowego na Facebooka.

KONSPEKTY I ZESTAWIENIA

AGNIESZKA KUBACKA

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach
Filia w Gliwicach

POZNAJEMY ZAWODY RZEMIEŚLNICZE

SCENARIUSZ LEKCJI DLA UCZNIÓW KLAS V-VI SZKOŁY PODSTAWOWEJ

1. **Uczestnicy:** uczniowie klas V-VI szkoły podstawowej.
2. **Czas trwania:** 2 jednostki lekcyjne.
3. **Cele zajęć:**
 - cel ogólny:**
 - popularyzacja zawodów rzemieślniczych i tradycyjnego rzemiosła,
 - rozwijanie zainteresowań prozawodowych wśród uczniów,
 - cele operacyjne - uczeń:**
 - potrafi zdefiniować słowa: rzemiosło, rzemieślnik, cech rzemieślniczy,
 - potrafi podać przykłady zawodów rzemieślniczych,
 - potrafi podać przykłady ginących zawodów rzemieślniczych,
 - ma świadomość znaczenia pracy,
 - kształtuje postawę szacunku wobec różnych profesji,
 - poznaje nowe słownictwo.
4. **Metody pracy:** wykład, rozmowa kierowana, zadania do rozwiązania.
5. **Środki dydaktyczne:** wydawnictwa informacyjne: słowniki, encyklopedie, karta z tekstem wiersza Juliana Tuwima „Wszyscy dla wszystkich”, karta z przykładami ginących zawodów rzemieślniczych, karty pracy.
6. **Formy pracy:** indywidualna, grupowa.
7. **Przebieg lekcji:**
 - Powitanie uczniów.
 - Wyjaśnienie celu lekcji i podanie tematu:

W województwie śląskim rok 2022 został ogłoszony Rokiem Rzemiosła. W nawiązaniu do ustanowionych obchodów tematem naszych zajęć będą zawody rzemieślnicze.
 - Podanie uczniom definicji: rzemiosło, rzemieślnik, cech rzemieślniczy oraz krótkiej informacji dotyczącej historii rzemiosła.

Rzemiosło – działalność polegająca na wytwarzaniu przedmiotów codziennego użytku (na małą skalę) i wykonywaniu usług naprawczych tych przedmiotów [...]¹.

Rzemieślnik – osoba zajmująca się drobną wytwórczością, posiadająca warsztat rzemieślniczy [...]². Na podstawie udokumentowanych kwalifikacji, rzemieślnik prowadzi działalność gospodarczą na niewielką skalę i przy zatrudnieniu niewielkiej liczby pracowników³.

Cech rzemieślniczy – organizacja zrzeszająca właścicieli warsztatów rzemieślniczych jednego zawodu lub zawodów pokrewnych⁴.

Początki rzemiosła w Polsce sięgają wczesnego średniowiecza. Rzemiosło rozwijało się w miastach, odgrywając dużą rolę w życiu gospodarczym, a następnie poprzez cechy – w zarządzaniu miastem, jego obronę i rozwoju. Okres świetności rzemiosła trwał do XIX wieku⁵.

Niektóre spośród zawodów rzemieślniczych przetrwały do dzisiaj, wygrywając konkurencję z dużymi zakładami przemysłowymi, dzięki wysokiej jakości swoich wyrobów, indywidualizacji wymagań klienta, tradycji rodzinnej, choć ich produkty czy usługi bywają droższe⁶.

- Nauczyciel prosi uczniów o wysłuchanie wiersza Juliana Tuwima „Wszyscy dla wszystkich”⁷.

Nauczyciel zadaje uczniom pytania w oparciu o wysłuchany wiersz:

- Jakie zawody rzemieślnicze są wymienione w wierszu?
- Jaką pracę wykonują przedstawiciele zawodów, o których jest mowa w wierszu?
- Czy są nam potrzebne różne zawody?

(Naprowadzenie uczniów na odpowiedzi: *każda praca jest potrzebna i ważna w społeczeństwie, jeden człowiek nie jest w stanie wykonywać wielu prac profesjonalnie*).

- Jakie korzyści przynosi człowiekowi praca?

(Naprowadzenie uczniów na odpowiedzi: *uczymy się nowych rzeczy, rozwijamy nowe umiejętności, np. pracy w zespole, osiągamy niezależność finansową, wzmacniamy poczucie własnej wartości*).

- Nauczyciel prosi uczniów, aby wymienili zawody rzemieślnicze, z usług których korzystali lub korzystają często. Przykładowe pytania:
 - Z usług jakiego rzemieślnika korzystamy, gdy chcemy kupić pieczywo?
 - Do kogo się zwrócimy, gdy remontujemy mieszkanie?
 - Jaki rzemieślnik zmienia naszą fryzurę?
 - U kogo wykonamy zdjęcie do legitymacji szkolnej lub paszportu?

¹ Słownik współczesnego języka polskiego. Red. B. Dunaj. Warszawa „Wilga”, 1996, s. 991.

² Ibidem, s. 991.

³ <https://pl.wikipedia.org/wiki/Rzemios%C5%82o>

⁴ Francuz W.M.: *Nauka zawodu w rzemiośle: poradnik dla mistrza*. Warszawa, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1995, s. 56.

⁵ Ibidem, s. 78.

⁶ Ibidem, s. 81.

⁷ https://poezja.org/wz/Tuwim_Julian/24256/Wszyscy_dla_wszystkich

- Nauczyciel wprowadza uczniów w temat ginących zawodów rzemieślniczych:

Wśród zawodów rzemieślniczych mamy również takie, które ze względu na postęp cywilizacji, zmiany kulturowe, rozwój nowych technologii spotykamy coraz rzadziej. Ręczna praca rzemieślnika została w wielu przypadkach zastąpiona maszynami. W krótkim czasie otrzymywano więc dużą ilość produktów przy małym nakładzie pracy i niskich kosztach produkcji. Wyroby rzemieślnicze były pracochłonne i wykonane z wysokiej jakości materiałów t.j. skóra, drewno, metale szlachetne, miały wysoką cenę, a przez to coraz mniej nabywców. W konsekwencji prowadziło to do zamykania zakładów rzemieślniczych i zanikania niektórych zawodów.

Każdy uczeń otrzymuje kartę z przykładami ginących zawodów rzemieślniczych. Nauczyciel prosi kolejne osoby o odczytanie na głos poszczególnych opisów.

Przykłady ginących zawodów rzemieślniczych:

Zawód	Opis
Bednarz	Rzemieślnik zajmujący się wytwarzaniem naczyń drewnianych techniką klepkową, np. beczek ⁸ .
Kaletnik	Rzemieślnik wytwarzający i naprawiający przedmioty ze skóry, np. torebki ⁹ .
Kołodziej	Rzemieślnik zajmujący się wyrobem drewnianych wozów i kół ¹⁰ .
Ludwisarz	Rzemieślnik odlewający z brązu, miedzi, mosiądzu dzwony i przedmioty codziennego użytku ¹¹ .
Lutnik	Rzemieślnik zajmujący się budową i naprawą instrumentów strunowych, np. skrzypiec, gitar ¹² .
Parasolnik	Rzemieślnik zajmujący się wyrobem i naprawą parasoli ¹³ .
Rymarz	Rzemieślnik wytwarzający uprząże konne, siodła, akcesoria jeździeckie ¹⁴ .
Snycerz	Rzemieślnik specjalizujący się w rzeźbieniu w drewnie ¹⁵ .
Zdun	Rzemieślnik zajmujący się budową i naprawą pieców, np. kaflowych ¹⁶ .
Zecer	Rzemieślnik wykonujący skład ręczny lub maszynowy na potrzeby druku. Wykazywał się umiejętnością biegłego czytania tekstu jednocześnie do góry nogami i w odbiciu lustrzanym ¹⁷ .

⁸ <https://pl.wikipedia.org/wiki/Bednarstwo>

⁹ <https://pl.wikipedia.org/wiki/Kaletnictwo>

¹⁰ <https://pl.wikipedia.org/wiki/Ko%C5%82odziej>

¹¹ <https://pl.wikipedia.org/wiki/Ludwisarz>

¹² <https://pl.wikipedia.org/wiki/Lutnik>

¹³ <https://pl.wikipedia.org/wiki/Parasolnik>

¹⁴ <https://pl.wikipedia.org/wiki/Rymarstwo>

¹⁵ <https://pl.wikipedia.org/wiki/Snycerstwo>

¹⁶ <https://pl.wikipedia.org/wiki/Zdu%C5%84stwo>

¹⁷ <https://pl.wikipedia.org/wiki/Zecer>

- Karty pracy.

(Podczas rozwiązywania zadań uczniowie mogą korzystać ze słowników i encyklopedii).

Zadanie 1. Które z podanych zawodów należą do rzemieślniczych? Poprowadź do nich strzałki według wzoru.

Nauczyciel
Kowal
Introligator
Księgowy
Prawnik
Monter elektronik
Cukiernik

Rzemieślnik

↖ Snycerz
Ratownik medyczny
Górnik
Florysta
Tapicer
Rolnik
Dekarz

Zadanie 2. Które z podanych określeń odnoszą się do działalności rzemieślniczej? Przy zdaniu prawdziwym wpisz literę „P” (Prawda), zdanie nieprawdziwe zaznacz literą „F” (Fałsz).

Działalność rzemieślnicza charakteryzuje się ...	P / F
zatrudnianiem dużej liczby pracowników	
wytwarzaniem wyrobów przy użyciu prostych narzędzi	
indywidualnym podejściem do klienta	
tym, że jej prowadzenie musi być udokumentowane kwalifikacjami, np. dyplomem mistrza	
tym, że jest prowadzona we własnym imieniu i na własny rachunek	
wytwarzaniem wyrobów z materiałów wysokiej jakości np. skór, drewna, metali szlachetnych	
masową produkcją wyrobów	

Przed przystąpieniem do rozwiązywania zadań nr 3 i 4, nauczyciel dzieli uczniów na grupy 4-5-osobowe.

Zadanie 3. W tabeli zestawiono charakterystykę wybranych zawodów rzemieślniczych. Uzupełnij brakujące pola w oparciu o pozostałe elementy opisu według wzoru.

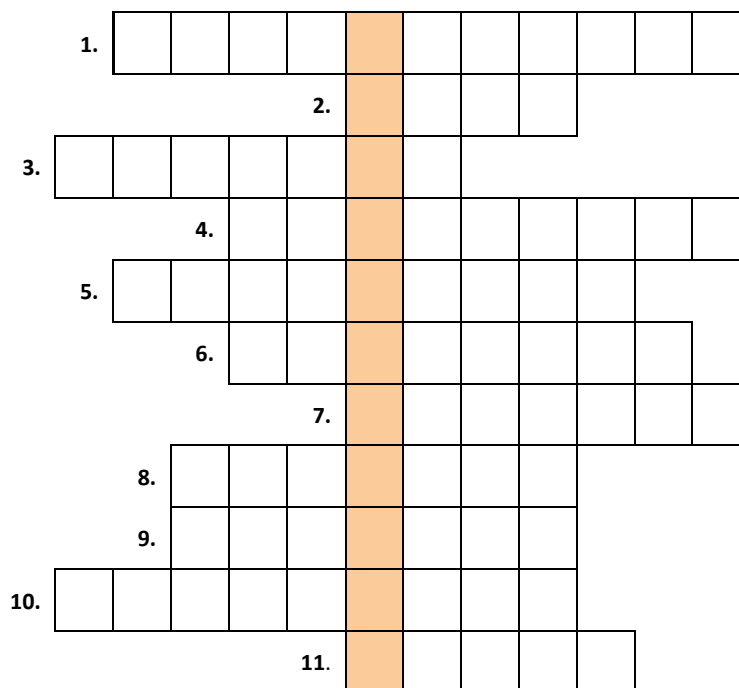
Nazwa zawodu	Opis pracy	Narysuj przykładowe narzędzie pracy rzemieślnika lub zrobiony przez niego przedmiot / wyrób
Lutnik	Rzemieślnik zajmujący się wytwarzaniem, renowacją i rekonstrukcją instrumentów strunowych.	
1.	Rzemieślnik, który przy użyciu maszyn drukarskich wykonuje prace składające się na proces druku, np. książek, czasopism.	

2. Mechanik pojazdów samochodowych	
3. Fotograf	Rzemieślnik zajmujący się zawodowo robieniem fotografii, np. do dowodu osobistego.
4. Malarz	
5. Kucharz	Rzemieślnik zajmujący się sporządzaniem potraw zgodnie z ustalonymi recepturami oraz opracowaniem własnych przepisów kulinarnych.
6.	Rzemieślnik wyrabiający przedmioty ze szlachetnych metali i drogich kamieni.	

Zadanie 4. Jakie zawody rzemieślnicze kryją poszczególne zagadki? Rozwiązania wpisz w krzyżówkę zgodnie z numeracją i podaj hasło.

1. Od rana co dzień siada, na oko lupę wkłada, rozbiera mechanizmy, na wszystko będzie rada.
2. Pełno w kuchni dymu, bo zepsuł się piec. Co robić? Po kogo trzeba zaraz biec?
3. Ma narzędzia pracy: nożyczki i brzytwę. Gdy czupryna zbyt urośnie, składasz mu wizytę.
4. Drucianą szczotką na długiej linie dokładnie czyści komin za kominem.
5. Dzwonie, co na wieży jak kwiat wielki zwisasz, powiedz, kto cię zrobił? – zrobił mnie ...
6. W mieszkaniu lament – zgąsło światło, a żyć bez prądu nie jest łatwo. Przyszedł czarodziej więc do domu i oczywiście zaraz pomógł.
7. Klucz się zaciął w zamku, to się czasem zdarza. Sam nie zreperujesz, biegnij po ...
8. Deska, młotek, zręczne ręce, robią mebli coraz więcej.
9. Ciągłe mąką pobielony, nie żałuje swoich dłoni. Ciężkie worki musi nosić, ale pracy nie ma dosyć.
10. Kto wie, co odłupać z drewna lub z kamieni, żeby je w filary lub pomniki zmienić?
11. Gdy on młotem kuje, konik się raduje¹⁸.

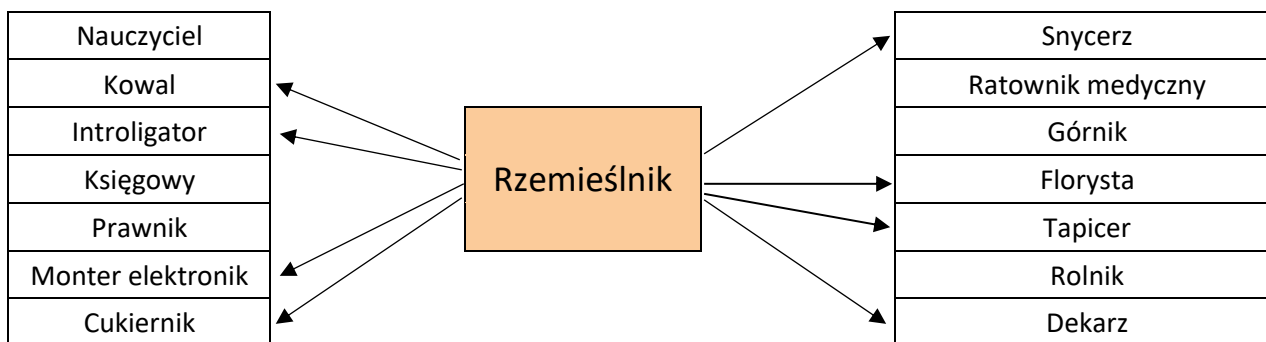
¹⁸ *Księga zagadek: 3880 zagadek dla młodszych i starszych dzieci.* Wybór i oprac. E.M. Skorek. Kraków, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, 1999.

Hasło:

ROZWIĄZANIA:

Zadanie 1.

Zadanie 2.

Działalność rzemieślnicza charakteryzuje się ...	P / F
zatrudnianiem dużej liczby pracowników	F
wytwarzaniem wyrobów przy użyciu prostych narzędzi	P
indywidualnym podejściem do klienta	P
tym, że jej prowadzenie musi być udokumentowane kwalifikacjami, np. dyplomem mistrza	P
tym, że jest prowadzona we własnym imieniu i na własny rachunek	P
wytwarzaniem wyrobów z materiałów wysokiej jakości np. skór, drewna, metali szlachetnych	P
masową produkcją wyrobów	F

- Podsumowanie zajęć:

Rzemiosło jest istotnym elementem uzupełniającym przemysł i wpływającym na przyspieszenie rozwoju gospodarczego kraju. Jest również czynnikiem zmniejszającym bezrobocie i wspomagającym system oświatowy¹⁹.

Bibliografia:

- Francuz W.M.: *Nauka zawodu w rzemiośle: poradnik dla mistrza*. Warszawa, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1995.
- *Księga zagadek: 3880 zagadek dla młodszych i starszych dzieci*. Wybór i oprac. E.M. Skorek. Kraków, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, 1999.
- *Nowa encyklopedia powszechna PWN*. T. 1-7. Red. D. Kalisiewicz. Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN, 1995-1999.
- *Słownik współczesnego języka polskiego*. Red. B. Dunaj. Warszawa, „Wilga”, 1996.

Netografia:

- *Ginące zawody rzemieślnicze*. Pobrano z: https://www.praca.pl/poradniki/rynek-pracy/ginace-zawody_pr-1947.html
- *Rzemiosło*. Pobrano z: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Rzemios%C5%82o>
- *Wykaz zawodów rzemieślniczych*. Pobrano z: <https://ir.katowice.pl/wnioski-do-pobrania/#2>
- <https://pixabay.com.pl>

¹⁹ <https://pl.wikipedia.org/wiki/Rzemios%C5%82o>

KONSPEKTY I ZESTAWIENIA

ANNA KRZEMPEK

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach

„O KRASNOLUDKACH I SIEROTCE MARYSI” MARII KONOPNICKIEJ

KONSPEKT LEKCJI DLA UCZNIÓW KLAS IV-V SZKOŁY PODSTAWOWEJ

1. **Uczestnicy:** uczniowie klas IV i V szkoły podstawowej.
2. **Czas trwania:** 60 minut.
3. **Cele zajęć:**
 - Cel ogólny: rozwój czytelnictwa wśród dzieci i młodzieży oraz popularyzacja książki Marii Konopnickiej „O krasnoludkach i sierotce Marysi”.
 - Cele operacyjne:
 - ✓ uczeń potrafi opowiedzieć treść książki;
 - ✓ uczeń potrafi wymienić głównych bohaterów i ich scharakteryzować;
 - ✓ uczeń efektywnie współpracuje w grupie.
4. **Metody pracy:** pogadanka, zajęcia praktyczne.
5. **Formy pracy:** indywidualna, grupowa.
6. **Środki dydaktyczne:** karty pracy.
7. **Przebieg lekcji:**
 - Powitanie uczniów.
 - **Zadanie “Prawda/Falsz”** – zabawa ma na celu sprawdzenie, czy uczniowie zapamiętali treść książki – uczniowie biją brawo, gdy zdanie, które usłyszą, jest prawdziwe, gdy usłyszą zdanie nieprawdziwe – zachowują ciszę. Propozycje zdań:
 - Marysia pasła 10 gąsek. (F)
 - Lis Sadełko zagryzł gąski Marysi. (P)
 - Krasnoludki mieszkały w Kryształowej Grocie. (P)
 - Piotr Skrobek miał dwie córki. (F)
 - Marysia zamieszkała u krasnoludków. (F)
 - Matka Marysi miała na imię Kukulina. (P)
 - Marysia poszła do Królowej Tatr w sprawie odzyskania gąsek. (P)
 - Wiechetek kradł ziarna, bo nie lubił Skrobka. (F)
 - Półpanek grał na skrzypcach. (P)
 - Mikuła i Pakuła wyruszyli szukać wiosny. (F)

- Zadanie **“Wykreślanka”** – w kwadracie ukryto osiem wyrazów (imiona krasnoludków). Zadaniem ucznia jest ich odnalezienie. Rozwiązanie: Podziomek, Pietrzyk, Sikorek, Purchawka, Mikuła, Pakuła, Żagiewka, Słomiaczek. (Karta pracy nr 1).
- Zadanie **“Zakodowane wiadomości”** – uczeń musi odkodować wyrazy zgodnie z podanymi liczbami i literami. Rozwiązanie: Marysia, Król Błystek, piesek Gasio, Skrobek, Pietrzyk, Koszałek-Opalek. (Karta pracy nr 2).
- Zadanie **“Dodawanie, odejmowanie”** – zadaniem ucznia jest obliczenie działań matematycznych, uszeregowanie ich rosnąco i podanie hasła. Rozwiązanie: Półpanek, Błystek, Podziomek, Wojtek, lis Sadełko, Królowa Tatr. (Karta pracy nr 3).
- Zadanie **“Kolorowa krzyżówka”** – zadaniem uczniów jest ułożenie krzyżówki do podanego słowa, używając tylko nazw kolorów (nie mogą się powtarzać). W drugim przypadku – używając tylko nazw owoców. (Karta pracy nr 4). Propozycja rozwiązania: hasło MARYSIA – pomarańczowy, biały, czerwony, czarny, srebrny, fioletowy, szary. Do hasła WIECHETEK – kiwi, malina, czereśnia, cytryna, khaki (lub orzech), agrest, truskawka, porzeczka, gruszka.
- Zadanie **“Znajdź słowo”** – praca w grupach. Uczniowie mają podane jedno słowo. Ich zadaniem jest odszukanie w nim innych wyrazów. Nowe wyrazy muszą być w języku polskim, każda litera może być raz użyta w każdym nowym słowie. Propozycje rozwiązania: kra, kok, krasnolud, kundel, ser, nos, las, rano, kura, nora, okno, odra, sen. Podane słowo to KRASNO-LUDEK. (Karta pracy nr 5).
- Zadanie **“Charakterystyka bohatera”** – praca w grupach. Zadaniem uczniów jest napisanie po minimum 3 zdania charakteryzujące podaną postać. (Karta pracy nr 6).

Bibliografia:

1. Indrychowska Agata, *Koduj, szyfruj: ćwiczenia wprowadzające do kodowania. 1*, Kraków, Wydawnictwo Epideixis, 2019.
2. Indrychowska Agata, *Koduj, szyfruj: ćwiczenia wprowadzające do kodowania. 2*, Kraków, Wydawnictwo Epideixis, 2019.
3. Klimkiewicz Danuta, Król Anna, Płaszewska Bożena, *Tajemnice kodowania: edukacja polonistyczna: zabawy z szyfrowaniem, nowoczesne nauczanie, kody QR, 30 naklejek*, Kraków, Księgarnia Wydawnictwo Skrzat Stanisław Porębski, 2018.

ZAŁĄCZNIKI

Karta pracy nr 1

P	O	D	Z	I	O	M	E	K	S	P
Z	I	Z	D	R	R	T	Y	O	I	P
W	E	R	T	Y	U	I	I	K	K	P
O	P	I	E	T	R	Z	Y	K	O	A
H	G	F	N	M	P	L	Ł	Ó	R	S
A	D	S	R	T	W	Q	C	V	E	Z
C	Z	S	I	Ę	A	W	Ł	Ż	K	K
P	U	R	C	H	A	W	K	A	M	E
N	M	B	V	C	Z	X	Ł	G	U	Z
D	T	R	E	S	Z	C	Z	I	H	C
K	L	M	B	D	S	E	U	E	I	I
A	Ł	U	K	I	M	S	D	W	J	M
J	D	B	R	Y	U	W	A	K	K	O
O	P	Y	T	C	F	T	B	A	V	Ł
D	S	Q	A	Ł	Ł	U	K	A	P	S

Karta pracy nr 2

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1							P			
2	K		I						Ó	
3										
4						M				
5		G		B						T
6							ł		Y	E
7										
8			R			O				
9	A			Z						
10						S				L

4F, 9A, 8C, 6I, 10F, 2C,9A -

2A, 8C, 2I, 10J, 5D, 6G, 6I,10F, 5J, 6J, 2A.....

1G,2C,6J,10F,6J,2A, 5B,9A,10F,2C,8F.....

10F,2A,8C,8F,5D,6J,2A.....

1G,2C,6J,5J,8C,9D,6I,2A.....

2A,8F,10F,9D,9A,6G,6J,2A,8F,1G,9A,6G,6J,2A.....

Karta pracy nr 3

58+14	75+12	112+19	27+18	97-14	82-22	35+45
Y	E	K	B	T	ł	S

Hasło:.....

17+15	28-19	36+12	17+34	77-14	85-25	27+27	18+28	45+35	52-12
I	L	A	D	K	ł	E	S	O	S

Hasło:.....

23+25	17+19	37+25	27-12	38-14	56-7
T	J	K	W	O	E

Hasło:.....

22-15	37+25	14+15	49+14	58-22	63+12	85-7	63+10
P	A	Ó	Ł	P	E	K	N

Hasło:.....

12+18	37+13	35+25	82-5	99-13	77+3	72- 32	52+18	14+15	12+19	20+45
R	O	W	A	R	T	L	T	K	Ó	A

Hasło:.....

12+17	22+33	63-13	44-12	77+8	24+24	33+44	88-14	20+60
P	I	Z	O	K	D	M	O	E

Hasło:.....

Karta pracy nr 4

M	A	R	Y	S	I	A
---	---	---	---	---	---	---

W	I	E	C	H	E	T	E	K
---	---	---	---	---	---	---	---	---

Karta pracy nr 5

KRASNOLUDEK –

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Karta pracy nr 6

MARYSIA –

.....

.....

.....

.....

SKROBEK –

.....

.....

.....

.....

KOSZAŁEK - OPAŁEK –

.....

.....

.....

.....

KONSPEKTY I ZESTAWIENIA

ELŻBIETA TROJAN

Regionalny Zespół Placówek Wsparcia Edukacji
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Opolu

MARIA KONOPNICKA (1842-1910)

ZESTAWIENIE BIBLIOGRAFICZNE W WYBORZE

*Choćbyś poznał ziemię całą,
Miljon gwiazd jeszcze zostało!
Choćbyś gwiazdy znał na niebie,
Jeszcze musisz znać... sam siebie.*

(M. Konopnicka, *Stopnie poznania*)

23 maja 2022 roku przypadła 180. rocznica urodzin Marii Konopnickiej – polskiej pisarki, poetki, tłumaczki i publicystki. Z tej okazji Sejm Rzeczypospolitej Polskiej postanowił uhonorować jej dokonania ustanawiając rok 2022 Rokiem Marii Konopnickiej.

Niniejsze zestawienie bibliograficzne poświęcone jest biografii, życiu, działalności społecznej i literackiej Marii Konopnickiej. Opracowane zostało na podstawie baz Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Opolu oraz baz bibliotek tworzących KaRo – Katalog Rozproszony Bibliotek Polskich. Spis obejmuje 112 opisów bibliograficznych książek i artykułów z czasopism (publikacji naukowych, popularnonaukowych, analiz literackich, scenariuszy zajęć, materiałów repertuarowych). Materiał bibliograficzny został uporządkowany alfabetycznie według tytułów publikacji, z podziałem na wydawnictwa zwarte oraz artykuły z czasopism. Bibliografia adresowana jest do szerokiego grona odbiorców zainteresowanych życiem i twórczością M. Konopnickiej – nauczycieli, bibliotekarzy, studentów.

WYDAWNICTWA ZWARTE

1. A co wam śpiewać laleczki? ; Pojedziemy w cudny kraj : inscenizacja wierszy Marii Konopnickiej dla dzieci / Ludwika Nowakowa, Tadeusz Maklakiewicz, Roma Sanecka. - Warszawa : Centralna Poradnia Amatorskiego Ruchu Artystycznego, 1961. - 56 s.
2. Baśń i baśniowość w twórczości Marii Konopnickiej / Dorota Kicińska. - Kraków : „Impuls”, 2000. - 71 s.

3. Bibliografia twórczości Marii Konopnickiej dla dzieci i młodzieży / Krystyna Lorent-Umiecka, Emilia Jakubowska. - Warszawa : Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 1989. - 227 s.
4. Buntowniczkę : niezwykle Polki, które robiły co chciały / Andrzej Fedorowicz. - Warszawa : Prószyński i S-ka - Prószyński Media, 2019. - 320 s.
5. Czytanie Konopnickiej / pod red. Olgi Płaszczewskiej ; post. opatrzył Marian Stala. - Kraków : Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, cop. 2011. - 215, [4] s.
6. Drugie życie pani Marii / Monika Warneńska. - Warszawa : Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1966. - 361, [6] s.
7. Dworek Marii Konopnickiej w Żarnowcu : historia i terażniejszość / Władysław Dubis, Zdzisław Łopatkiewicz ; [słowo wstępne Stanisław Szwalbe]; Towarzystwo im. Marii Konopnickiej. - Wyd. 2. - Warszawa : „Sport i Turystyka”, 1984. - 68, [4] s.
8. Fantastyka i pajdologia : studia i szkice / Antoni Smuszkiewicz. - Poznań : Wydawnictwo "Poznańskie Studia Polonistyczne", 2013. - 350 s.
9. Językowy wizerunek dziecka w wierszach dla dzieci Marii Konopnickiej / Bożena Taras // W : Literatura i inne sztuki w przestrzeni edukacyjnej dziecka / red. nauk. Alicja Ungeheuer-Gołąb, Urszula Kopeć. - Rzeszów : Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2016. - S. 125-140.
10. Kobiety niepokorne : reformatorki - buntowniczkę - rewolucjonistki / pod red. Izabeli Desperak i Ingi Kuźmy. - Łódź : Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. - 326 s.
11. Konopnicka i współczesny jej świat literacki : szkice historycznoliterackie / Stanisław Burkot ; wstęp Jerzy Cieślowski. - Warszawa : „Czytelnik”, 1969. - 378, [2] s.
12. Konopnicka jakiej nie znamy / Maria Szybowska. - [Wyd. 6, 1 w wydaw. "Glob"]. - Szczecin : „Glob”, 1985. - 638, [1] s.
13. Konopnicka jakiej nie znamy / Maria Szybowska. - Wyd. 1 w tej edycji. - Poznań : Zysk i S-ka, 2014. - 540 s.
14. Konopnicka : szkice historycznoliterackie / Tadeusz Budrewicz. - Kraków : Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, 2000. - 177, [3] s.
15. Konopnicka w teatrze życia codziennego - studentów polonistyki próba szkicu biografii niebanalnej / Małgorzata Gajak-Toczek // W : „Stare” i „nowe” w literaturze dla dzieci i młodzieży : biografie / pod red. Bożeny Olszewskiej, Olafa Pajęczkowskiego, Lidii Urbańczyk. - Opole : Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, 2015. - S. 459-473.
16. Konopnicka wśród jej współczesnych : szkice historyczno-literackie. - Warszawa : „Czytelnik”, 1976. - 227, [1] s.
17. Listy do synów i córek / Maria Konopnicka ; oprac., wstępem i przypisami opatrzyła Lena Magnone. - Warszawa : Instytut Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk. Wydawnictwo ; Żarnowiec : Muzeum Marii Konopnickiej, 2010. - 956 s.
18. Ludzie - rzeczy - obrazy : studia i szkice o epoce Marii Konopnickiej / pod red. Tadeusza Budrewicza i Zbigniewa Fałtynowicza. - Suwałki : Muzeum w Suwałkach, 2004. - 278, [2] s.
19. Małe prozy Orzeszkowej i Konopnickiej / red. Iwona Wiśniewska, Beata K. Obsulewicz. - Lublin : Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II ; Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, cop. 2010. - 397, [3] s.
20. Maria Konopnicka / Alina Brodzka. - Wyd. 4. - Warszawa : „Wiedza Powszechna”, 1975. - 323, [1] s.
21. Maria Konopnicka dzieciom / [ilustracje Marcin Piwowarski]. - Bielsko-Biała : Wydawnictwo Dragon, cop. 2019. - 47, [1] s.
22. Maria Konopnicka i Ziemia Ciechanowska / Teresa Kaczorowska. - Ciechanów : Związek Literatów na Mazowszu, 2010. - 191 s.
23. Maria Konopnicka jako krytyk i recenzent / Mieczysława Romankówna ; Polska Akademia Nauk. Oddział w Krakowie. - Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1972. - 37, [3] s.
24. Maria Konopnicka : lustra i symptomy / Lena Magnone. - Gdańsk : "Słowo/Obraz Terytoria", 2011. - 574, [1] s.

25. Maria Konopnicka : materiały repertuarowe w 125 rocznicę urodzin. - Warszawa : Miesięcznik „Kultura i Ty”, 1967. - 55, [1] s.
26. Maria Konopnicka poetka i turystyka / Halina Sławińska. - Warszawa : „Sport i Turystyka”, 1977. - 48 s.
27. Maria Konopnicka : siedemdziesięciolecie zgonu / pod red. Józefa Zbigniewa Białka i Jerzego Jarowieckiego ; Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Komisji Edukacji Naukowej w Krakowie. Instytut Filologii Polskiej. Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej. - Kraków : Wydawnictwo Naukowe WSP, 1987. - 207, [1] s.
28. Miejsca Konopnickiej : przeżycia, pejzaż, pamięć / pod red. Tadeusza Budrewicza i Michała Zięby. - Kraków : Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, 2002. - 266 s.
29. Motywy Starego Testamentu w liryku Marii Konopnickiej „La Ruota” / Romuald Marek Jabłoński // W : Biblia w literaturze polskiej : romantyzm - pozytywizm - Młoda Polska : Stary Testament / pod red. Edwarda Jakiela i Janusza Mosakowskiego. - Gdańsk : Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2014. - S. 73-78.
30. Myśleć o patriotyzmie, czyli analiza eseistyki Czesława Miłosza w kontekście schedy „Roty” / Karol Petryszak. - Katowice : Wydawnictwo Naukowe Sophia, 2018. - 170 s.
31. Niełatwo być Konopnicką / Wiesława Grochola. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1988. - 105, [3] s.
32. Nowele Marii Konopnickiej / oprac. Danuta Wilczycka. - Lublin : Wydawnictwo Biblios, 2006. - 49 s.
33. Problemy kultury żywego słowa : na materiale “Śpiewnika dla dzieci” Marii Konopnickiej i Zygmunta Noskowskiego / Anna Łobos. - Bielsko-Biała : Wyższa Szkoła Administracji, 2009. - 111 s.
34. Przymierze z dzieckiem : studia i szkice o literaturze dla dzieci / Józef Zbigniew Białek. - Kraków : „Bus”, 1994. - 260, [1] s.
35. Suwalskie lata Marii Konopnickiej / Zygmunt Filipowicz. - Suwałki : Stowarzyszenie Przyjaciół Suwalszczyzny, 2010. - 47, [1] s.
36. Śladami życia i twórczości Marii Konopnickiej : szkice historyczno-literackie, wspomnienia, materiały biograficzne / red. i wstęp Jan Baculewski. - Warszawa : Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1963. - 385, [2] s.
37. “Świt” Marii Konopnickiej : zarys monograficzny tygodnika dla kobiet / Maria Konopnicka. - Wrocław [etc.] : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1978. - 221, [2] s.
38. Uczcijmy wierszem i piosenką / Elżbieta Gałczyńska, Zofia Garczyk. - Płock : Marian Gałczyński, 1994. - 174 s.
39. Wielcy pisarze - dzieciom : (Sienkiewicz i Konopnicka) / Krystyna Kuliczowska. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1964. - 152, [4] s.
40. Wiersze Marii Konopnickiej dla dzieci / Jerzy Cieślowski. - Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1963. - 120, [2] s.
41. Z pozytywistycznych zbliżeń literatury i malarstwa : studia i szkice / Wiesław Olkusz. - Opole : Uniwersytet Opolski. Instytut Filologii Polskiej, 1998. - 223, [2] s.
42. Zbliżenia : Maria Konopnicka, Kornel Makuszyński, Henryk Sienkiewicz : teksty absolwentów Akademii Podlaskiej / w oprac. Anieli Książek-Szczepanikowej ; Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach. Instytut Filologii Polskiej i Lingwistyki Stosowanej. - Siedlce : Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego, 2011. - 218, [1] s.

ARTYKUŁY Z CZASOPISM

43. Bohaterowie wierszy Marii Konopnickiej, czyli dawne zabawy : scenariusz / Anna Stańczyk, Urszula Gajda // Wszystko dla Szkoły. - 2003, nr 4, s. 19-20.
44. Co z tym postępem? / Jadwiga Goraj // Polonistyka. - 2008, nr 8, s. 31-34.
45. Córki Konopnickiej: strategia mimikry i jej symptom / Lena Magnione // Przegląd Humanistyczny. - 2009, nr 2, s. 49-73.

46. Czy pieśń uszła cało? : WebQuest dla uczniów szkoły ponadgimnazjalnej / Krystyna Dyba // Wiadomości Historyczne. - 2011, nr 5, s. 25-33.
47. Dialogi pokoleń w „Mendlu Gdańskim” Marii Konopnickiej i „Drewnianej misce” Edmunda Morrisa / Renata Zając // Polonistyka. - 2014, nr 3, s. 42-44.
48. „Dym” Marii Konopnickiej jako dziewiętnastowieczny trop vanitas / Beata K. Obsulewicz // Wiek XIX. - R. 4 (2011), s. 176-189.
49. Edukacja regionalna na lekcjach języka polskiego : (propozycja scenariusza lekcji z wykorzystaniem materiału literackiego) / Barbara Piechowiak // Język Polski w Szkole - Gimnazjum. - 2001/2002, nr 3, s. 50-57.
50. Eleuzyjsko-chrześcijańska symbolika siewcy i ziarna w kryptopatriotycznych wierszach Konopnickiej / Barbara Bobrowska // Pamiętnik Literacki. - 1995, z. 1, s. 65-84.
51. Eliza Orzeszkowa i Maria Konopnicka - podobieństwo biografii, pokrewieństwo duchowe / Maria Cyran // Język Polski w Gimnazjum. - 2011/2012, nr 3, s. 21-34.
52. Gdy za oknem pada deszcz... / Dorota Lemańska // Poradnik Bibliotekarza. - 2010, nr 11, s. 4.
53. „Gdzie jest mój skarb? Ach, gdzie jest gniazdo moje?” : o Marii i Jarosławie Konopnickich z dodatkiem listów poetki do męża / Jacek Nowak // Pamiętnik Literacki. - 2010, z. 1, s. 153-186.
54. Jak powstawała „Rota”? / Iwona Kienzler // Mówią Wieki. - 2014, nr 2, s. 62-64.
55. Jeszcze o „Rocie” i jej recepcji / Andrzej Romanowski // Pamiętnik Literacki. - 1989, z. 1, s. 249-255.
56. Każdego dnia ktoś pisze wiersz dla dzieci / Elżbieta Brzoza // Poezja i Dziecko. - 2003, nr 3, s. 20-27.
57. Kochliwa niewiasta / Andrzej Romanowski // Polityka. - 2010, nr 41, s. 102-104.
58. Konspekty lekcji w bloku humanistycznym : klasy V-VI. Temat : Mój i nasz dom - na podstawie „Pieśni o domu” Marii Konopnickiej / Elżbieta Organowska // Drama. - z. 29 (1999), s. 25-26.
59. Krasnoludki są na świecie : zastępstwo z pierwszakami : z wykorzystaniem wiersza Marii Konopnickiej / Katarzyna John // Biblioteka w Szkole. - 2011, nr 11, s. 13.
60. Literatura i publicystyka - projekt kontekstowej lektury dla licealisty / Beata Niklewicz // Język Polski w Liceum. - 2009/2010, nr 3, s. 51-59.
61. Maria i Eliza / Jolanta Przybylska // Biblioteka. - 2010, nr 5, s. 4-11.
62. Maria Konopnicka i jej poezja pełna muzyki / Beatrix Podolska // Wychowanie Muzyczne. - 2013, nr 1, s. 4-9.
63. Maria Konopnicka - oblicza kobiecej sławy / Teresa Winek // Wychowanie w Przedszkolu. - 2010, nr 11, s. 12-13.
64. "Maria Konopnicka - poetka dziecięcej radości" : wieczornica literacka / Marzena Kozioł // Wszystko dla Szkoły. - 2005, nr 12, s. 22-24.
65. Maria Konopnicka - poetka metafizyczna / Krystyna Bezubik // Polonistyka. - 2011, nr 1, s. 41-43.
66. Maria Konopnicka w Suchoj / Andrzej Bogunia-Paczyński // Małopolska. - [T.] 20 (2018), s. 321-335.
67. Marii Konopnickiej twórczość dla dzieci / Józef Zbigniew Białek // Ojczyzna-Polszczyzna. - 1992, nr 4, s. 34-43.
68. „Mendel Gdański” Marii Konopnickiej / Agnieszka Krasnodębska // Cogito. - 2011, nr 4, s. 40-41.
69. Model pracy nad lekturą pt. „O krasnoludkach i sierotce Marysi” / Anna Łuczkiwicz // Język Polski w Szkole : dla klas IV-VIII. - 1992/1993, nr 3, s. 29-38.
70. Mojej mamie zdrowia życzę / Bernadeta Małysa // Życie Szkoły. - 2006, nr 5, s. 45-48.
71. Na co się przyda cała mądrość świata? : Maria Konopnicka, czyli matka, kobieta, Polka / Aneta Kolańczyk // Zeszyty Kaliskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. - Nr 19 (2019), s. 50-62.
72. Na jagody : scenariusz konkursu / Dorota Kowalik // Biblioteka w Szkole. - 2011, nr 12, s. 22.
73. Na marginesie "Imaginy" Marii Konopnickiej / Józefa Bartnicka // Przegląd Humanistyczny. - 1981, nr 1/2, s. 247-260.
74. Nazwy narodów i innych grup etnicznych w „Panu Balcerze w Brazylii” Marii Konopnickiej / Alina Kępińska // Poradnik Językowy. - 2012, z. 1, s. 65-75.
75. Niezapominajki to są kwiatki z bajki! : zabawy z wierszami Marii Konopnickiej / Gabriela Fejkiel // Bliżej Przedszkola. - 2013, nr 3, s. 42-43.

76. Nowy dydaktyzm : od Jachowicza do Kerna / Alicja Ungeheuer-Gołąb // Guliwer. - 2010, nr 3, s. 12-18.
77. „O krasnoludkach i o sierotce Marysi” - czyli w krainie baśni i czarów Marii Konopnickiej / Beata Choroągwicka // Guliwer. - 2004, nr 1, s. 29-35.
78. „O krasnoludkach i sierotce Marysi” Marii Konopnickiej - baśń i jej narrator / Grzegorz Leszczyński // Polonistyka. - 1988, nr 2, s. 114-125.
79. O wyliczeniowo-repetycyjnym modelu wiersza Marii Konopnickiej / Maria Ostasz // Guliwer. - 2003, nr 3, s. 13-21.
80. Oblicza Fauna / Agata Skała // Konteksty. - 2011, nr 1, s. 189-197.
81. Od noweli Konopnickiej do życia / Elżbieta Wojsław // Polonistyka. - 1996, nr 1, s. 46-50.
82. Pani Maria / Anna Ludwiczak // Płomyczek. - 2002, nr 5, s. 14-15.
83. Pani Maria od krasnoludków / Krystyna Konecka // Płomyczek. - 2010, nr 10-12, s. 6-7.
84. Pimpuś Sadełko czy Franklin? - literacki obraz inicjacji szkolnej / Piotr Skowronek // Guliwer. - 2006, nr 1, s. 23-27.
85. Pod kątem przeszłości i przyszłości : filtrowanie historii zbiorowej i jednostkowej przez pryzmat ludzkiego ciała w noweli „Będzie wojna” Marii Konopnickiej / Anna Wietecha // Wiek XIX. - R. 6 (2013), s. 131-147.
86. Podbarwić pozytywizm / Andrzej Gałowicz // Polonistyka. - 2003, nr 8, s. 461-464.
87. Pomiędzy snem a jawą : scenariusz zajęć bibliotecznych : dla uczniów klasy II szkoły podstawowej : na podstawie utworu Marii Konopnickiej „Na jagody” / Katarzyna John // Biblioteka w Szkole. - 2015, nr 4, s. 28.
88. Pouczanki - wiersze z morałem / Alicja Baluch // Wychowanie w Przedszkolu. - 2003, nr 2, s. 72-74.
89. Propozycja lekcji poświęconej omówieniu wiersza „Cześć pracy” Marii Konopnickiej w klasie piątej / Waldemar Dziuba // Język Polski w Szkole : dla klas IV-VIII. - 1990/1991, z. 4, s. 128-130.
90. Propozycja opracowania utworu „Rota” Marii Konopnickiej w kl. VII / Anna Łuczkiwicz // Język Polski w Szkole : dla klas IV-VIII. - 1994/1995, z. 1, s. 38-47.
91. Próba interpretacji porównawczej dwóch wierszy M. Konopnickiej „Z lasu” i J. Harasymowicza „Las” / Iwona Morawska // Język Polski w Szkole : dla klas IV-VIII. - 1995/1996, z. 4, s. 80-87.
92. „Rota” Marii Konopnickiej w klasie VII / Maria Józefczyk // Język Polski w Szkole : dla klas IV-VIII. - 1987/1988, z. 4, s. 561-563.
93. „Rota”- pieśń niepodległości : powstanie, przemiany, funkcja społeczna / Andrzej Romanowski // Pamiętnik Literacki. - 1987, z. 2, s. 229-262.
94. Sąd nad (biednym) szurkiem Wiechetkiem na podstawie powieści "O krasnoludkach i sierotce Marysi" Marii Konopnickiej / Leokadia Pawliszak // Polski w Praktyce. - 2010, nr 1, s. 28-29.
95. Scenariusz zajęć dla klasy I : (temat : Nadeszła wiosna - wspólne wykonywanie wystawy fotograficznej inspirowanej utworem Marii Konopnickiej "Na jagody") / Magdalena Miązek // Nauczanie Początkowe. - 2015/2016, nr 1, s. 91-93.
96. „Serce” Edmonda de Amicisa w tłumaczeniu Marii Konopnickiej : analiza wybranych fragmentów / Małgorzata Kapusta // Poradnik Językowy. - 2021, z. 2, s. 21-29.
97. Służba dla Polski i Polaków / Maria Andres // Wychowawca. - 2000, nr 9, s. 29-30.
98. Sprawy Sawy : program artystyczny : scenariusz z okazji Roku Marii Konopnickiej, adresowany do uczniów gimnazjum / Danuta Salamon // Biblioteka w Szkole. - 2010, nr 11, s. 18-20.
99. Starość i niedołęstwo w świetle „Miłosierdzia gminy” Marii Konopnickiej i własnych przemyśleń : (klasa III liceum ogólnokształcącego) / Czesława Piętka // Drama. - z. 25 (1998), s. 27-29.
100. Sulla ricezione e le traduzioni italiane di „Italia” di Maria Konopnicka / Alessandro Amenta // Kwartalnik Neofilologiczny. - R. 68 (2021), s. 43-56.
101. Temat wypracowania : omów funkcję aluzji literackiej, interpretując „Rotę” Marii Konopnickiej i fragment dramatu Stanisława Ignacego Witkiewicza „Szewcy” / Dorota Nosowska // Cogito. - 2011, nr 2, s. 42-43.

102. W krainie bajek : scenariusz zajęć wychowawczo-dydaktycznych dla pięcio-, sześciolatków / Edyta Kaczanowska // Bliżej Przedszkola. - 2014, nr 11, s. 40-42.
103. W kręgu barwy : o funkcji określeń barw w tomikach „Italia” i „Drobiazgi z podróżnej teki” Marii Konopnickiej / Wiesław Olkusz // Zeszyty Naukowe WSP Opole. Filologia Polska. - Z. 25 (1986), s. 35-51.
104. W stulecie śmierci Marii Konopnickiej / Barbara Michałek // Biblioteka. - 2011, nr 1, s. 20-21.
105. Wiersz nieregularny w twórczości Marii Konopnickiej / Dorota Urbańska // Pamiętnik Literacki. - 1988, z. 2, s. 195-203.
106. Włoskie wędrówki i tematy Marii Konopnickiej / Małgorzata Satora // Poezja i Dziecko. - 2003, nr 4, s. 61-68.
107. Wojna i funkcja socjolektu w tekstach kultury : („A jak poszedł król...”, „Nad Niemnem”) / Dorota Nosowska // Cogito. - 2016, nr 9, s. 32-33.
108. Z Brazylii do Polski : chłopci, naród i literatura w dyskursie publicznym przełomu XIX i XX wieku („Pan Balcer w Brazylii” Marii Konopnickiej) / Grzegorz Marchwiński // Pamiętnik Literacki. - 2015, z. 2, s. 27-50.
109. Z chłopca Piast : (o „Panu Balcerze w Brazylii”) / Tadeusz Budrewicz // Ruch Literacki. - 1984, z. 3, s. 155-165.
110. Z dziejów motywu prometejskiego w literaturze polskiej : Prometeusz i Syzyf Konopnickiej / Barbara Bobrowska // Ruch Literacki. - 1996, z. 5, s. 553-576.
111. Ziarno i nić Ariadny - dwa symbole wyjścia z labiryntu w kryptopatriotycznych utworach Adama Asnyka i Marii Konopnickiej / Barbara Bobrowska // Pamiętnik Literacki. - 2000, z. 2, s. 75-90.
112. Życie i twórczość Marii Konopnickiej : fakty i mity / Zofia Redlarska // Życie Szkoły. - 2009, nr 2, s. 34-39.

KONSPEKTY I ZESTAWIENIA

ELŻBIETA TROJAN

Regionalny Zespół Placówek Wsparcia Edukacji
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Opolu

ROMANTYZM POLSKI

ZESTAWIENIE BIBLIOGRAFICZNE W WYBORZE

*Czucie i wiara silniej mówi do mnie
Niż mędrca szkiełko i oko.*

(Adam Mickiewicz, *Romantyczność*)

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej ustanowił rok 2022 Rokiem Romantyzmu Polskiego. Powodem jest dwusetna rocznica wydania „Ballad i romansów” Adama Mickiewicza (1822), która wyznaczyła w Polsce początek epoki romantyzmu. Wybitne dzieło narodowego wieszczka zostało także wybrane lekturą Narodowego Czytania 2022. W uchwale podkreślono, że literatura i kultura polskiego romantyzmu ukształtowały wymiar i profil duchowy Polaków. W epoce romantyzmu [...] tworzyli genialni artyści, myśliciele i działacze polityczni, którzy w sytuacji narodowej niewoli stworzyli kraj duchowej wolności, rozwinęli programy niepodległościowe, a zarazem wynieśli polską literaturę, muzykę i malarstwo do rangi czołowych osiągnięć kultury europejskiej.

Zestawienie bibliograficzne ***Romantyzm polski*** opracowane zostało na podstawie baz Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Opolu i bibliotek tworzących KaRo – Katalog Rozproszony Bibliotek Polskich. Uwzględnia 98 opisów bibliograficznych artykułów z czasopism naukowych, popularnonaukowych i metodycznych. Materiał bibliograficzny został uporządkowany alfabetycznie – według tytułów publikacji. Jest adresowany do szerokiego grona odbiorców zainteresowanych epoką romantyzmu: studentów, uczniów, nauczycieli i bibliotekarzy.

1. Adam Mickiewicz na lekcjach języka polskiego : (zestawienie bibliograficzne w wyborze) / Marcin Paszkowski, Jarosław Jędrych // Wszystko dla Szkoły. - 1998, nr 10-11, s. 23-27.
2. Ballada i dramat w romantyzmie polskim i rosyjskim / Hans Rothe // Ruch Literacki. - 1988, z. 1-2, s. 15-25.
3. Ballada romantyczna : przygotowanie do egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego / Marzena Tyl // Polonistyka. - 2020, nr 3-4, s. 42-45.

4. Biografia Adama Mickiewicza portretami opowiadana / Mariusz Chołody // Język Polski w Szkole Podstawowej. - 2020/2021, nr 1, s. 63-76.
5. Bohater romantyczny // Cogito. - 2003, nr 21, s. 92.
6. Bohater romantyczny i jego poprzednicy / Anna Lipko // Cogito. - 2004, nr 18, s. 98-99.
7. Bohaterowie prozy pozytywistycznej a... romantyzm // Cogito. - 2008, nr 2, s. 98-101.
8. Czytać romantyków, dzisiaj... / Michał Kuziak // Przegląd Humanistyczny. - 2012, nr 4, s. 3-6.
9. Ćwicz rozprawkę na poziom podstawowy! : („Dziady” Adama Mickiewicza) / Dorota Nosowska // Cogito. - 2016, nr 21, s. 36-38.
10. Długie trwanie romantyzmu / Wiesław Ratajczak // Polonistyka. - 2005, nr 3, dod. Matura - Egzamin Wewnętrzny, nr 4, s. 15-19.
11. Dziedzictwo romantyczne w polskiej literaturze najnowszej / Jerzy Borowczyk // Poradnik Bibliograficzno-Metodyczny. - 2009, nr 2, s. 15-38.
12. Emigranci, wieszczowie i patrioci, czyli romantyzm w Polsce / Joanna Wystowska // Cogito. - 2009, nr 25, s. 36-37.
13. Epitafia dla romantyzmu polskiego na przełomie lat 80. i 90. XX wieku / Kinga Siatkowska-Callebat // Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Literacka. - T. 37 (2020), s. 186-210.
14. Ja, świat i (moja?) fantazja : psychologiczna niesamowitość prozy romantycznej / Rafał Nawrocki // Język Polski w Liceum. - 2015/2016, nr 3, s. 11-25.
15. Jak napisać rozprawkę maturalną z "Dziadów" / Dorota Nosowska // Cogito. - 2018, nr 9, s. 44-47.
16. Klasycyzmy i romantyzmy / Marcin Jaworski // Polonistyka. - 2014, nr 6, s. 5-8.
17. Klasyka w szkole : jak radzić sobie z romantyzmem? / Barbara Matusiak // Polonistyka. - 2017, nr 4, s. 8-11.
18. Kreacja romantycznego indywidualizmu w „Odzie do młodości” A. Mickiewicza / Eligiusz Szymanis // Polonistyka. - 1987, nr 7, s. 487-493.
19. Kreacje bohaterów romantycznych / Dorota Nosowska // Cogito. - 2011, nr 16, s. 46-47.
20. Literatura jako historia człowieka : o kilku aspektach romantycznego biografizmu / Piotr Śniedziwski // Przegląd Humanistyczny. - 2012, nr 4, s. 57-66.
21. Miłość romantyczna // Cogito. - 2003, nr 21, s. 90.
22. Miłość romantyczna / Stefan Głowacki // Cogito. - 2004, nr 15, s. 96-97.
23. Motyw przemijania w literaturze polskiej / Dorota Nosowska // Cogito. - 2012, nr 20, s. 50-51.
24. Motywy fantastyczne w literaturze romantycznej / Stefan Głowacki // Cogito. - 2004, nr 14, s. 106-107.
25. Muzyka epoki romantyzmu / Andrzej Sitarz // Wychowanie Muzyczne w Szkole. - 1988, nr 1, s. 10-25.
26. Najmroczniejszy polski romantyk / Michał Larek // Polonistyka. - 2018, nr 6, s. 40-41.
27. Najważniejsze wiersze Juliusza Słowackiego // Cogito. - 2007, nr 4, dod. Polski, cz. 13, s. 44-52.
28. Niewyraźalne, a jednak wyrażone prawdy żywe romantyzmu : tajemnica miłości romantycznej / Danuta Danek // Konteksty. - 2018, nr 1-2, s. 233-239.
29. Norwidowska etyka twórcy i jej odbicie w dyskusji nad paradygmatem romantyzmu : dwie interpretacje / Barbara Stelmaszczyk // Ruch Literacki. - 2013, z. 2, s. 161-177.
30. O kreacjach bohaterek „Ballad i romansów” Adama Mickiewicza : próba lektury feministycznej / Jakub Rawski // Filologia Polska : roczniki naukowe Uniwersytetu Zielonogórskiego. - R. 2 (2016), s. 233-247.
31. O pojęciu wolności w romantyzmie / Maria Cieśla-Korytowska // Język Polski w Szkole Średniej. - 1987/1988, z. 1, s. 22-29.
32. O polskim bohaterze romantycznym po latach / Maria Cieśla-Korytowska // Znak. - 1993, nr 12, s. 18-27.
33. O tradycji romantycznej, czyli Mickiewicz - dzisiaj (uwag kilka) / Arkadiusz Bağajewski // Zeszyty Szkolne. - 2005, nr 3, s. 24-35.
34. Obecność romantyzmu w polskiej literaturze najnowszej / Patrycja Malicka // Poradnik Bibliograficzno-Metodyczny. - 2017, nr 2, s. 20-31.
35. Pisarze XIX wieku o epoce staropolskiej w kontekście tożsamości narodowej : Mickiewicz - Kraszewski - Norwid / Magdalena Woźniewska-Działak // Ruch Literacki. - 2016, z. 4, s. 427-437.
36. Początki Romantyzmu w Polsce : poezja Mickiewicza / Katarzyna Droga // Cogito. - 2007, nr 17, dod. Matura, s. 72-77.

37. Podmiotowość romantyczna - kłopoty z sensualnością : rekonesans na przykładzie korespondencji Zygmunta Krasińskiego / Michał Kuziak // Pamiętnik Literacki. - 2018, z. 1, s. 27-47.
38. Poezja i muzyka okresu romantyzmu - zarys relacji na podstawie wybranych fragmentów twórczości Adama Mickiewicza / Maciej Wrembel // Język Polski w Szkole Ponadpodstawowej. - 2019/2020, nr 2, s. 54-82.
39. Pojęcie romantyzmu w czeskiej i polskiej nauce o literaturze / Milos Zelenka // Przegląd Humanistyczny. - 1992, nr 3, s. 149-152.
40. Pojęcie romantyzmu w czeskiej i polskiej nauce o literaturze / Milos Zelenka // Przegląd Humanistyczny. - 1992, nr 3, s. 149-152.
41. Polski mesjanizm romantyczny / Maria Cieśla-Korytowska // Język Polski w Szkole Średniej. 1987/1988, z. 2, s. 175-182.
42. Porzucenie romantyzm! / Tomasz Rowiński // Znak. - 2011, nr 4, s. 14-22.
43. Powinowactwo literatury i sztuki na lekcjach języka polskiego : (propozycja metodyczna - narodziny romantyzmu) / Aleksandra Dubiel // Język Polski w Liceum. - 2002/2003, nr 4, s. 62-67.
44. Powtórka z Norwida / Katarzyna Droga // Cogito. - 2007, nr 19, dod. Matura, s. 75-78.
45. Procent romantyzmu w romantyzmie / Urszula Makowska // Kwartalnik Filmowy. - R. 42, nr 110 (2020), s. 219-229.
46. Projekt romantyzmu polskiego a inspiracje niemieckie : (uwagi do tematu) / Piotr Roguski // Przegląd Humanistyczny. - 2012, nr 4, s. 19-30.
47. Przedstaw kreacje bohaterów romantycznych // Cogito. - 2004, nr 3, s. 93-95.
48. Przemiana romantycznego bohatera literackiego / Stefan Głowacki // Cogito. - 2004, nr 16, s. 96-97.
49. Przestrzenie romantyczne w balladach / Teresa Kosyra-Cieślak // Polonistyka. - 1998, nr 7, s. 446-452.
50. Rok Mickiewiczowski : Adam Mickiewicz - twórca polskiego romantyzmu, wyraziciel idei wyzwolenia i mesjanistycznych / Andrzej Dudziak // Poradnik Bibliograficzno-Metodyczny. - 1998, nr 2, s. 13-24.
51. Romantyczna biografia Adama Mickiewicza : konspekt lekcji języka polskiego dla klasy II gimnazjum z wykorzystaniem Internetu / Agata Zielińska, Anna Jędrych // Wszystko dla Szkoły. - 2005, nr 4, s. 16-19.
52. Romantyczna Europa - rodzinna i obca / Krzysztof Trybuś // Polonistyka. - 2006, nr 6, s. 6-10.
53. Romantyczne metafory pamięci / Grzegorz Marzec // Wiek XIX. - R. 8 (2015), s. 179-196.
54. Romantyczne źródła inspiracji : ludowość, orientalizm, historia // Cogito. - 2003, nr 21, s. 94-95.
55. Romantyczność w pięciu metodycznych smakach / Małgorzata Wiśniewska-Olejnik // Polonistyka. - 2020, nr 3-4, s. 24-25.
56. Romantyzm // Cogito. - 2013, nr 23, s. 35-37.
57. Romantyzm / Katarzyna Droga // Cogito. - 2008, nr 2, s. 102-107.
58. Romantyzm / Katarzyna Nowakowska // Cogito. - 2011, nr 4, s. 32-33, 36-37.
59. Romantyzm. Cz. 1 / Anita Lipko // Cogito. - 2004, nr 16, s. 98-99.
60. Romantyzm. Cz. 1 // Cogito. - 2007, nr 2, dod. Polski ; cz. 11, s. 4-40.
61. Romantyzm. Cz. 1 : poziom podstawowy / Witold Głowacki // Cogito. - 2005, nr 2, wkł., s. 23-26.
62. Romantyzm. Cz. 2 / Witold Głowacki // Cogito. - 2005, nr 3, s. 22-23.
63. Romantyzm. Cz. 6 / Anita Lipko // Cogito. - 2004, nr 21, s. 98-99.
64. Romantyzm : epoka, która się zrodziła z rozczarowania / Beata Stadryniak-Saracyn // Cogito. - 2008, nr 20, s. 48-49.
65. Romantyzm : odrębność polskiej kultury / Beata Stadryniak-Saracyn // Cogito. - 2008, nr 21, s. 50-52.
66. Romantyzm : wycieczka przez epokę : scenariusz lekcji dla klasy II gimnazjum / Ewa Olszewska // Wszystko dla Szkoły. - 2005, nr 11, s. 8-9.
67. Romantyzm a epoki wcześniejsze // Cogito. - 2003, nr 13, s. 82-83.
68. Romantyzm bez stereotypu historycznoliterackiego - lekcje w klasie II licealnej / Barbara Lekarzyk-Cisek // Warsztaty Polonistyczne. - 1999, nr 3, s. 19-30.
69. Romantyzm i historia / Stefan Głowacki // Cogito. - 2004, nr 21, s. 96-97.
70. Romantyzm i tradycja / Stefan Głowacki // Cogito. - 2004, nr 19, s. 96-97.
71. Romantyzm polski / Anita Lipko // Cogito. - 2004, nr 19, s. 98-99.
72. Romantyzm polski : specyfika / Anita Lipko // Cogito. - 2004, nr 20, s. 98-99.

73. Romantyzm polski w perspektywie postkolonialnej : rzecz o zmaganiach z historią (Mickiewicz-Hegel) / Alfred Gall // Przegląd Humanistyczny. - 2012, nr 4, s. 31-43.
74. Romantyzm w Europie. Romantyzm w Polsce // Cogito. - 2006, nr 3, s. 60-73.
75. Romantyzm w „Omyłce” Bolesława Prusa / Andrzej Gałowicz // Polonistyka. - 2003, nr 8, s. 465-470.
76. Romantyzm w Polsce // Cogito. - 2001, nr 2, dod. s. 19-29.
77. Romantyzm w Polsce // Cogito. - 2007, nr 3, dod. Polski, cz. 12, s. 4-64.
78. Romantyzm w Polsce // Cogito. - 2013, nr 24, s. 35-37.
79. Romantyzm w Polsce. Cz. 1 // Cogito. - 2006, nr 3, dod. Ucz się z Cogito, s. 70-73.
80. Romantyzm w Polsce. Cz. 2 // Cogito. - 2006, nr 4, dod. Ucz się z Cogito, s. 60-73.
81. Romantyzm w Polsce / Dorota Nosowska // Cogito. - 2011, nr 22, s. 44-45.
82. Romantyzm w Polsce - wiadomości ogólne // Cogito. - 2003, nr 15, s. 90-92.
83. Romantyzm w sztukach pięknych / Marta Kwaśny // Wychowanie Muzyczne w Szkole. - 2001, nr 5, s. 236-239.
84. Sacrum w literaturze romantycznej / Anna Pakuła-Różańska, Katarzyna Droga // Cogito. - 2007, nr 18, dod. Matura, s. 71-74.
85. Słownik prezentacji : B jak... bohater romantyczny // Cogito. - 2005, nr 2, dod. Nowa Matura, s. 5.
86. Stawanie się romantyzmu : wokół przedmowy do I tomu "Poezji" Mickiewicza / Edward Kasperski // Przegląd Humanistyczny. - 2009, nr 5-6, s. 49-63.
87. Subtelny urok epoki : rozmowa z dr. hab. Marcinem Maronem z Katedry Sztuki Mediów Cyfrowych UMCS / rozm. Aneta Zawadzka // Forum Akademickie: dwutygodnik ogólnopolski. - R. 28, nr 1 (2021), s. 68-70.
88. Synkretyczny charakter „Powrotu taty” Adama Mickiewicza : cykl scenariuszy lekcji języka polskiego w szkole podstawowej dotyczący omówienia tekstu pod kątem przynależności gatunkowej / Dorota Bąk // Polonistyka. - 2020, nr 3-4, s. 59-64.
89. Synteza literatury - wiek XIX // Cogito. - 2004, nr 5, s. 107-122.
90. Temat: Przedstaw romantyczną koncepcję miłości. Porównaj autentyczne uczucia twórców oraz bohaterów ich utworów / Dorota Nosowska // Cogito. - 2009, nr 24, s. 34-35.
91. W poszukiwaniu tożsamości podmiotu romantycznego : między pamięcią indywidualną a zbiorową "Lyrical Ballads" Williama Wordswortha oraz „Ballady i romanse" Adama Mickiewicza / Piotr Lewicz // Pamiętnik Literacki. - 2014, z. 2, s. 47-73.
92. W uścisku ideologii : jak czytano Norwida w PRL-u? / Wioletta Żórawska // Polonistyka. - 2014, nr 7, s. 41-43.
93. Więcej uczuć, mniej walki / Dorota Siwicka ; rozm. przepr. Krzysztof Lubczyński // Głos Nauczycielski. - 2012, nr 51/52, s. 14-15.
94. Wsparcie dla maturzystów : powtórka z romantyzmu / Anna Konarzewska // Biblioteka w Szkole. - 2021, nr 3, s. 26-27.
95. Wstęp do romantyzmu / Katarzyna Droga // Cogito. - 2007, nr 15, s. 66-70.
96. Zadania z poezji polskiej / Dorota Nosowska // Cogito. - 2020, nr 4, s. 52-55.
97. Zeszyt maturzysty : romantyzm // Cogito. - 2002, nr 17, s. 27-42.
98. Zeszyt maturzysty : romantyzm 2 // Cogito. - 2002, nr 18, s. 29-37.

MATERIAŁY OKOLICZNOŚCIOWE

BARBARA MICHAŁEK

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach

KRONIKARZ FASCYNUJĄCYCH OBRZEŻY

BRUNO SCHULZ I JEGO LITERACKI (WSZECH)ŚWIAT

Nauczyciel rysunków, malarz, pisarz. Małomówny mizantrop o niesamowitej wyobraźni, zwinnie poruszający się po obrzeżach stworzonego przez siebie Universum. Zafascynowany światem i bojący się go. Zjawisko unikatowe w polskiej kulturze. Całość jego dorobku pisarskiego to nieco ponad 700 stron tekstu. Bruno Schulz (1892-1942).

W Uchwale Senatu Rzeczypospolitej Polskiej - ustanawiającej Rok Brunona Schulza - czytamy między innymi:

„Jest On niewątpliwie jednym z najoryginalniejszych twórców polskiej kultury XX wieku, a Jego utwory weszły do kanonu literatury światowej i są znane nawet w najodleglejszych kulturowo rejonach świata”.

Robert Suwała nazwał go „kronikarz obrzeży rzeczywistości”. Pójdziemy tym tropem. Pomimo krótkiego życia na "obrzeżach" Europy, stał się pisarzem znanym na całym świecie. Jego książki przetłumaczono na prawie 50 języków.

Dostrzegano u niego wpływy Franza Kafki, psychoanalizy (Carla Gustava Junga), Artura Schopenhauera i Friedricha Nietzschego (np. koncepcja "wiecznego powrotu"). Pisarz nieustannie balansuje pomiędzy konkretem a snem, halucynacją i fantastyką. Jawa i marzenie stanowią tę samą rzeczywistość przedstawioną. W prozie Schulza nietrudno uchwycić też kilka stale powracających motywów. Wokół nich zbudował własny niepowtarzalny świat przedstawiony, będący kreatywnym nawiązaniem do świata rzeczywistego - jedynym w swoim rodzaju, niemożliwym do naśladowania. Oto główne kręgi jego twórczości i przykłady ich historycznoliterackich interpretacji, czyli źródło inspiracji dla własnych dociekań, zdumień i zamyśleń.

(Ogólna) filozofia życia. Postrzeganie świata

Obsesją podmiotu tej twórczości staje się poszukiwanie Prasensu, przejawiające się nie tylko w dość niktnej fabule utworów, k r e a c j i (szczególnie ważne słowo, użyte w najbardziej prymarnym sensie!) świata przedstawionego, ale także jako działalność w domenie języka. W wypełnianiu słów naddanymi sensami, w kontaminacji i interferencji znaczeń. Zadaniem artysty także jest kreacja, to znaczy odnajdywanie w słowach (pod ich potocznym znaczeniem) pierwotnych, mitycznych sensów, określających pochodzenie i sposób istnienia Kosmosu.

"Bruno Schulz swoje bycie w świecie odczuwał jako poruszanie się w przestrzeni rozbitej, niepełnej, przestrzeni, która została wysadzona z posad i w której nie sposób zamieszkać bezkarnie, nie sposób wygodnie się umościć (...)."

(Artur Madaliński)

„Schulz odrzuca Heglowską filozofię dziejów, człowiekowi historycznemu przeciwstawia ponadhistorycznego (...) intencjonalnie czyta Arystotelesa, wydobywając z niego to, co bliskie jego filozofii życia, niewątpliwie przefiltrowanej przez myśl Bergsona i Nietzschego.”

(Barbara Sienkiewicz)

„Czytając Schulza, zdajemy sobie sprawę dopiero po pewnym czasie z tajemniczej wibracji niektórych słów i zdań: Księga, rdzeń świata, boczny tor, sklep, głęb, pusta karta; rosną one znaczeniem w miarę komplikowania swych uwikłań w wewnętrznym świecie wyobraźni słownej.”

(Krzysztof Stala)

„Rok 1934 to swoisty punkt zwrotny w historii kształtowania się Schulzowskiego świata i mitu. To właśnie w owym okresie obydwie linie - świata i mitu - zaczynają stopniowo ulegać szeregowi głębokich, nieodwracalnych zmian. Sukces *Sklepów cynamonowych* nie tyle cieszy autora, ile martwi, przeistaczając się powoli w źródło niepewności i lęku: „Miałbym teraz dużo powodu do zadowolenia, mógłbym sobie pozwolić na trochę radości a zamiast tego przeżywam nieokreślony strach, zmartwienie, żalność życia”. Radość zwycięstwa ustępuje stopniowo depresyjnej wizji pozornej tu-obecności, ulega nieznośnej presji kompleksu „straconego życia”: „Zaniedbuję ważną korespondencję, na której mi zależy, nie piszę nic, nawet przepisanie czegoś już napisanego sprawia mi wstręt nieprzezwyciężony. A właśnie spadła na świat taka nieprawdopodobna i błyszcząca wiosna z wszystkimi powiewami, blaskami, przecuciami - dla mnie tylko po to, by mi uświadomić, że jestem już po tamtej stronie wszystkich wiosen”.

(Wiktoria Durkalewicz)

„(...) warto czasem świat oglądać poprzez różowe okulary, które go ubarwią trochę inaczej, a miejscami ukażą z rozmazanymi konturami. Nic tak nie uczy wyrozumiałości, jak umiejętność takiego patrzenia właśnie. Ten dystans odnajduję ciągle w dziele Brunona Schulza.”

(Andrzej Kasperek)

Wiktoria Durkalewicz, *O Brunona Schulza demitologizacji rzeczywistości*, „Roczniki Humanistyczne”, t. 62, z.1: Literatura polska (2014), s. 157-184.

Andrzej Kasperek, *Świat według Schulza. Perspektywa socjologiczna*, „Opcje” 1998, nr 1, s. 97-102.

Artur Madaliński, *Trzymać nic na swoich barkach. O melancholii Brunona Schulza*, „Znak” 2012, nr 7-8, s. 103-107.

Barbara Sienkiewicz, *Filozofia życia Brunona Schulza*, „Polonistyka” 2003, nr 10, s. 11-19.

Krzysztof Stala, *Architektura Schulzowskiej wyobraźni*, w: Jerzy Jarzębski (red.), *Czytanie Schulza. Materiały międzynarodowej sesji naukowej Bruno Schulz - w stulecie urodzin i w pięćdziesięciolecie śmierci*, Kraków 1994, s. 188-219.

Metafizyka. Transcendencja. Sacrum

Dostrzegano w tej twórczości wpływy chrześcijaństwa, judaizmu, ale także gnozy i rytów pogańskich. Tropiono związki z kabałą. Badano mistyczne podwaliny wizji mesjanistycznej. Żaden z badaczy nie powiedział jeszcze ostatniego słowa. Wielu nadal poszukuje korzeni fenomenalnego zjawiska artystycznego, które nazywa się Schulz.

-

„Nauczyciele, chcąc pokazać świat Schulzowski, stają (...) często bezradnie, gdyż kategorie stosowane w tradycyjnym dla szkoły procesie hermeneutycznym nie pasują do skomplikowanego świata *Sklepów cynamo-*

nowych. Schulz wymaga specyficznych narzędzi opisu i analizy literackiej. Jego postać, biografia, typ myślenia i wyobraźni artystycznej odsyłają nas bowiem w krąg kultury judeochrześcijańskiej.”

(Sławomir Żurek)

„Kiedy patrzymy na życie i dzieło Brunona Schulza dzisiaj (...) nie sposób oprzeć się wrażeniu, że mamy do czynienia z czymś, co Emmanuel Lévinas nazywał „intrygą Nieskończoności”. Jak bowiem inaczej objaśnić ten ciąg faktów i wydarzeń, które układają się w jakąś wielką i tajemniczą fabułę, co stale rozwija się i transformuje w coraz to nowe, wcześniej nieznanne - jakby powiedział Schulz - dymensje? Fabuła ta, zatytułowana oczywiście „Bruno Schulz”, jest niezmiernie gęsta i skomplikowana. Są w niej wstrząsającej antycypacje i osobliwe prawidłowości, które przybierają kształt rozmaitych figur. Wśród jej licznych rozgałęzień nie brakuje wątków dramatycznych i sensacyjnych, nawet kryminalnych. Niewolna jest też od pierwiastków proveniencji wyraźnie mitologicznej. A przez całe jej terytorium przebiega linia frontu, gdzie ścierają się przeciwstawne siły i toczy się walka o najwyższą stawkę. W ogóle kontrast wydaje się jedną z głównych zasad organizujących tę niekończącą się opowieść.”

(Władysław Panas)

Shalom Lindenbaum, *Wizja mesjanistyczna Schulza i jej podłoże mistyczne*, w: Jerzy Jarzębski (red.), *Czytanie Schulza. Materiały międzynarodowej sesji naukowej Bruno Schulz - w stulecie urodzin i w pięćdziesięciolecie śmierci*, Kraków 1994, s. 33-67.

Władysław Panas, *Intryga nieskończoności*, „Roczniki Humanistyczne”, t. 15, z. 1: Literatura polska (2007), s. 178-187.

Władysław Panas, *Księga blasku. Traktat o kabale w prozie Brunona Schulza*, Lublin 1997. ISBN 8386668857.

Sławomir Żurek, *Migotanie tajemnicy. O prozie Brunona Schulza interpretowanej sakralnie*, „Polonistyka” 1997, nr 7, s. 426-430.

Prowincja. Miasto (miasteczko). Pogranicze

Drohobycz. Miasteczko, w którym się urodził, mieszkał i życie skończył, zastrzelony na ulicy przez gestapowca, Karla Günthera. Drohobycz, czyli punkt wyjścia. A może także dojścia? Z niego wyruszył w Nieskończoność. A jeśli Nieskończoność odnalazł właśnie w tym cichym miasteczku? Zapewne, jeśli była to Nieskończoność wyobraźni, która wystarczyła, by pomieścić wszystko, co pomyślał i wykreował słowem.

-

„W poszukiwaniu marzenia Bruno Schulz przemierzał antykwariaty bylejakości i emocjonalnych zmyśleń podsztych niespotykaną gdzie indziej poezją iluzji, te wszystkie miejsca, które improwizowały własne historie bez początku i końca, zawieszane w beczasie gdzieś pomiędzy mgnieniem a wiecznością. Chłonał melancholię, jaką roztaczała prowincjonalność zasłuchana w swe opowieści, których lekki pogwar wzbiera miłymi wibracjami nagle odzyskanych wspomnień. W dziwnym upośledzeniu ulic, rynków, kamienic i bogatych architektonicznie willi swego miasta dostrzegał wdzięczną sugestię, przeszywającą zmysły zapowiedzią czegoś jeszcze ciekawszego, choć (...) tracącą rozmach za najbliższym rogiem.”

(Robert Suwała)

„Pierwotne obrazy, dane Artyście i dla niego przeznaczone, tworzą autora jako interpretatora i kreatora równocześnie. Kreatywna energetyka Schulza wybucha wtedy, gdy otwierają się przed nim nieskończone sensory, gdy on je znajduje, do nich dociera, wreszcie - na nie zasługuje. Połączenie energii interpretacyjnej i kreacyjnej w twórczości Schulza jest niepodważalne, widoczne w każdym jego opowiadaniu.”

(Wiera Meniok)

„Wciąż schodził innym z drogi (...). Całe jego życie składało się z podobnych „przeigranych”, w paradoksalny sposób tkwiło w nich źródło jego siły. (...) Tamten Drohobycz z 1939 roku, wielokulturowy i polski (...) nie był gotowy na przyjęcie tej rangi pisarza, świat jego wyobraźni był zbyt odległy od trawiącego mozolnie swe

prowinjonalne problemy, pogrążonego w letargu miasta. (...) Jego opowiadania, jego rysunki pozwoliły mu wyjść poza dotykającą, drohobycką rzeczywistość w świat sztuki, zawładnąć umysłami czytelników.”

(Wojciech Pestka)

„Wskazywano już na to, że pisarstwo Brunona Schulza dotyczy relacji centrum - peryferie, ale nie było dotąd porównywane z mitem Kresów, w którym relacja ta również ma kluczowe znaczenie. Prozę tę odczytywano jako literaturę uniwersalną, pozbawioną wyraźnych odniesień do kwestii etnicznych czy narodowych, nie występuje w niej bowiem *mimesis* realistycznego przedstawienia. Można tu jednak mówić o *mimesis* procesu: Schulzowskie teksty naśladują nie tyle konkretną rzeczywistość - Drohobycz, Galicję - ile działanie mechanizmów kulturowych. Przyjmując taki model reprezentacji, warto rozważyć, czy prawidłowości istotne dla mitu Kresów odgrywają też rolę w twórczości Schulza, gdyż mogłoby to ukazać w nowym świetle oba dyskursy. Dla takiego porównania przydatna wydaje się kategoria pogranicza kulturowego, gdyż ma ona wymiar uniwersalizujący, tym samym wyznacza płaszczyznę, na której daje się zestawzić pisarstwo o zatartej referencji z kompleksem idei realizującym ogólną zasadę kulturotwórczą, jaką jest przeciwstawianie centrum peryferiom.”

(Dorota Wojda)

Wiera Meniok, *Prowincja osobliwa. Schulzowska kreacja i interpretacja Miasta*, „Akcent” 2007, nr 1, s. 69-74.

Wojciech Pestka, *Schulzowskie szlaki w Drohobyczu*, „Odra” 2012, nr 11, s. 71-74.

Robert Suwała, *Kronikarz obrzeży rzeczywistości*, „Twórczość” 2015, nr 9, s. 125-128.

Dorota Wojda, *Schulzowskie reprezentacje pogranicza kulturowego w perspektywie postkolonialnej*, „Teksty Drugie” 2007, nr 4, s. 233-247.

Opozycje. Twórczość jako deformacja

Wariantami Domu w tej twórczości są wszystkie schronienia, miejsca będące granicą dla zewnętrżności, tworzące hierarchię, nieprzypadkowe (i to, co z nimi związane, np. wyposażenie - łóżko, pokój oraz otoczenie - ogród, rynek, miasto). Dom podlega przemianom - raz jest azylem, innym razem "istotą ożywioną". Kosmos zaś jest tym, co nieokreślone przestrzenno-formalnie, żywiołowe, ekspansywne, ewoluujące strukturalnie (np. noc, wiatr, niebo, pory roku, ogólnie - czas). To są źródła deformacji: rzeczy, zdarzeń, postaci, wreszcie języka.

-

„Jedną z cech charakterystycznych twórczości Brunona Schulza jest odpodobnienie, czyli przekształcanie zjawisk rzeczywistych. Rzeczywistym światem jest tło powieści, ale w prozie człowiek ulega przemianom i martwe natury ożywają.”

(Ariko Kato)

„Witkacy, Gombrowicz i Schulz tworzą nieoficjalną triadę „wieszczów Dwudziestolecia”: trzech wariatów, trzech muszkieterów, trzech eksperymentatorów”.

(Jerzy Franczak)

„Nie ulega wątpliwości, że u początków przeżywania świata leży u Schulza nie słowo, lecz obraz. Ale ten obraz pierwotny jest raczej mgławicą, nie dającą się ani dokładnie opisać, ani powtórzyć w twórczości malarskiej wieku dojrzałego. Rysunki Schulza, jakie znamy, nic nie mają wspólnego z „natchnionymi gryzmołami”, które opisuje w *Genialnej epoce*. Także obrazy, jakimi wabi go w dzieciństwie Księga, są jakąś niewyraźnie określoną erupcją barwności i ekscentrycznych kształtów, nie przypominającą w niczym ani grafik z *Księgi bałwochwalczej*, ani najbliższych prywatnym emocjom scen o tematyce erotycznej, których tyle narysował w latach dwudziestych i trzydziestych. (...) Jeśli zatem u Schulza słowo wyprzedzane jest przez obraz, to obraz taki, którego zdefiniować i opisać bez reszty niepodobna, ba, nie da się go zwizualizować, przedstawić wyraźnie

w wyobraźni, można jedynie jego pierwotnej, niepochwytnej dynamice przeciwstawić inny ruch: wypiętrzających się, nakładających na siebie, pulsujących metafor. „Powrót do dzieciństwa” tak tylko zrealizować się może w wieku dojrzałym - poprzez „przekład” spontanicznej wizji na język słów odsyłających - w myśl przepisu zawartego w *Mityzacji rzeczywistości* - do pierwotnego logosu.”

(Jerzy Jarzębski)

„Istnienie porządku w Schulzowskim świecie narzuca się czytelnikowi nieodparcie, jest nieledwie aksjomatem nie wymagającym uzasadnienia. O tym traktowały wszystkie prace poświęcone czasowi i przestrzeni w jego opowieściach, o tym artykuły i książki opisujące tak istotne dla niego procesy mityzacji świata, nakładania się porządków kosmologii, biologii i kultury, o tym teksty opisujące porządek relacji międzyludzkich. We wszystkich przyjmowało się za dobrą monetę pragnienie autora, aby ustanowić pewien ład i opisywać go. Dopiero z tego poziomu - ładu kosmicznego, biologicznego i ładu ludzkiej kultury - można było zstępować w labirynty czasu, przestrzeni i wartości, a także schodzić w śmietniska ludzkiego świata, w jego tandetną podoficjalność. Artysta wydawał się z tego punktu widzenia demiurgiem serio, twórcą, od którego zależy nie tylko sam ład, ale też istnienie świata, jego trwanie w nie zmienionym kształcie. Dążenie do ustanowienia ładu równoznaczne było z działaniem o funkcji ocalającej go przed katastrofą, przed rozpętanem Zła, wojną, wszelkiego rodzaju kataklizmami, które tylko dzięki ustanowieniu zwierzchniego ładu uzyskiwały jakiś sens i miejsce w porządku wszechrzeczy.”

(Jerzy Jarzębski)

Jerzy Franczak, *Przemiany Schulza*, „Polonistyka” 2010, nr 4, s. 40-43.

Jerzy Jarzębski, *Szulz i dramat tworzenia*, „Teksty Drugie” 2003, nr 5, s. 9-16.

Jerzy Jarzębski, *Szulz - ironiczny ład i dyskurs uwodzicielski*, „Akcent” 2007, nr 1, s. 25-31.

Ariko Kato, *Motywy deformacji w prozie Brunona Schulza. Mężczyzna, kobieta, sztuka*, „Kresy” 2004, nr 3, s. 132-139.

Księga

Jest w tym pisarstwie szczególnie ważna. Oświeśla Schulzową ideę sztuki i twórczości oraz filozofię bytu i poznania. Jest przewodnikiem po świecie, źródłem wiedzy, wywołuje uczucia i skojarzenia. Każdy ma swoją Księgę, ale wszystkie odsyłają do jednej, będącej ideą pierwotnego ładu. Jest jednocześnie "zadaniem", czyli pobudza do twórczości. Olśnienie - płynące z jej poznawania - ma wymiar sakralny.

-

„Miejsce Księgi w fikcyjnym świecie Schulza jest szczególne: do całego tego świata lub poszczególnych jego fragmentów może ona pozostawać w stosunku bądź metaforycznym (czy synekdochalno-metaforycznym), bądź metonimicznym. Jest więc tekstem, jedną z rzeczy pojawiających się w tym świecie i posiadających w jego obrębie własną historię. Ale nad przyległością nadbudowuje się prawdopodobieństwo: najróżniejsze fragmenty tego świata bohater odczytuje niczym karty Księgi. W owej funkcji metaforycznej można je zestawić jedynie z labiryntem. Obie metafory - świat-Księga, świat-labirynt - ujmują rzeczywistość jako stojące przed człowiekiem zadanie. I jest to zadanie przede wszystkim poznawcze, przy czym labirynt odnosi się do „zjawiskowości” świata, a Księga - do „esencjonalności”.”

(Wojciech Wyskiel)

„Wśród trzydziestki zdumiewających, ekstrawaganckich opowiadań, z których składa się dzieło Brunona Schulza, aż cztery napisane zostały pod znakiem Księgi (zaś Księga, rzecz jasna, pozornie tylko przypomina zwykłą książkę). Myślę o *Traktacie o manekinach* i o trzech wstępnych utworach *Sanatorium pod Klepsydrą*: samej *Księdze*, *Genialnej epoce* i poniekąd także *Wiośnie*. Wszystkie można uznać za fabularne unaocznienie estetycznych doświadczeń i przeświadczeń pisarza.”

(Jan Błoński)

Jan Błoński, *Świat jako księga i komentarz*, w: Jerzy Jarzębski (red.), *Czytanie Schulza. Materiały międzynarodowej sesji naukowej Bruno Schulz - w stulecie urodzin i w pięćdziesięciolecie śmierci*, Kraków 1994, s. 68-84.

Wojciech Wyskiel, *Zagubiona Księga*, w: Kazimiera Czaplowa (red.), *Studia o prozie Brunona Schulza*, Katowice 1976.

Labirynt

To kolejne źródło deformacji. Przestrzeń błędzenia, zwodzenia, poszukiwania. Są nim liczne formy, np. miasto w nocy, budynki i ich zaplecza, czasem rozrastające się aż do rozmiarów Kosmosu. Zapuszczające się w umysł człowieka i w jego ciało. Nierzadko ma też podtekst erotyczny. Na tej samej zasadzie "skonstruowany" jest czas. Jest dzień i odwrotna strona dnia (czyli noc). Są cztery pory roku i cztery etapy życia człowieka (młodość, dojrzałość, schyłek, śmierć). Te zaś prowadzą w Nieskończoność. Istnieją boczne odnogi czasu i trzynasty miesiąc, dodatkowo likwidujące poczucie stabilności i bezpieczeństwa.

"Tak (...) funkcjonuje ten oryginalny zegar: człowiek, wpatrując się w obroty kosmicznego koła, próbując zrozumieć procesy wpisane w okrąg, nad którego porządkiem i sensem sam już nie panuje - cykl własnego życia, cykl historii."

(Jerzy Jarzębski)

„Zawężając nieco perspektywę dostrzeżemy, że (...) trójfazowość rządzi wszelką działalnością bohaterów. Procesy eksterioryzacyjne rozpadają się na trzy fazy: uczucie uwięzienia i bunt (próba wyjścia) - wyjście, konkretnie zachodząca zmiana, podbój - częściowo wycofanie. Analogicznie do tych typów aktywności wszelkie formy przestrzenne rozpadają się na: ograniczające wewnętrzną potrzebę eksterioryzacji (za małe) oraz adekwatne do niej, nieograniczony chaos (za duże).”

(Wojciech Wyskiel)

Jerzy Jarzębski, *Wstęp*, w: Bruno Schulz, *Opowiadania. Wybór esejów i listów*, Wrocław 1989. ISBN 83-04-02717-8.

Wojciech Wyskiel, *Labirynty i metamorfozy*, w: Kazimiera Czaplowa (red.), *Studia o prozie Brunona Schulza*, Katowice 1976.

Matka i ojciec. Kobieta i mężczyzna

Bóg tworzy na wieczność, człowiek (ojciec) - ułomnie i na chwilę, bo sam jest rozdwojony, niepełny, podatny na (fizyczne) pokusy (zob. *Traktat o manekinach*). Chce naśladować Boga w kreacji, ale tworzy tylko niedoskonałe formy. Najwyraźniej autor wyłożył swoją teorię w zbiorze *Sklepy cynamonowe*.

„Pisarstwo Schulza - jak chyba żadne inne w literaturze polskiej - wyjątkowo chętnie poddaje się najrozmaitszym eksplikacyjnym zabiegom, jest niezwykle wdzięcznym i inspirującym materiałem do zastosowania nowatorskich i nierzadko ekscentrycznych metod badawczych.”

(Radosław Kostrzewa)

„Bruno Schulz nie jest artystą, którego twórczość łatwo poddaje się „zdemaskowaniu”. (...) W przypadku twórcy tak samorodnego nie możemy być pewni odkrycia źródeł artystycznych pomysłów. Nie ma jednego ani dwóch, ani nawet trzech kluczy do jego twórczości, co bynajmniej nie upoważnia interpretatorów jego dorobku do posługiwania się masochistycznym wytrychem.”

(Urszula Gorzelak)

„W fundamentalnym kompendium, jakim jest *Słownik schulzowski*, nie znajdziemy hasła „idylla”. Wydaje się to usprawiedliwione, bo też i tropy idylliczne nie grają u Schulza roli pierwszoplanowej. (...) A jednak (...)

w twórczości zarówno Schulza-pisarza, jak i rysownika, tropy idylliczne są na tyle znaczące, że nie tylko mogą stanowić wytrych przydatny do interpretacji, ale nawet dawać asumpt do wglądów w regiony będące najbardziej właściwymi schulzowskiej wyobraźni. W świecie prozy autora *Sklepów cynamonowych* idylla pojawia się sporadycznie, a przecież leży w centrum schulzowskiej kosmogonii. Stanowi mityczny matecznik i stale aktywne pole znaczeń. Obecność idylli pozostaje przytłumiona - objawia się za pośrednictwem form dowodzących jej „bankructwa” - a jednak pozostaje ciągle celem upragnionym.”

(Marek Zaleski)

Urszula Gorzelak, *Czy Bruno Schulz był masochistą? Odcienie kobiecości w "Xiędze bałwochwalczej"*, „Akcent” 2007, nr 2, s. 13-20.

Ariko Kato, *Motyw deformacji w prozie Brunona Schulza. Mężczyzna, kobieta, sztuka*, „Kresy” 2004, nr 3, s. 132-139.

Radosław Kostrzewa, *Pater familias - rozważania o wizerunkach ojca w twórczości Brunona Schulza*, „Pamiętnik Literacki” 1995, z. 4, s. 29-47.

Marek Zaleski, *Masochista na Cyterze*, „Teksty Drugie” 2005, nr 3, s. 184-203.

W przekładach

Przetłumaczono jego prozę na wiele języków. Czytają go w swoich językach nie tylko Europejczycy czy Amerykanie, ale także ludzie z odległych kultur - na przykład Chińczycy i Wietnamczycy.

-

„Bruno Schulz, zaliczany obecnie do awangardy nie tylko modernizmu, lecz także egzystencjalizmu, był jednym z wielkich samotników literatury jak Rimbaud, Lautréamont czy Trakl. Mimo iż pędzili oni swój artystyczny żywot na uboczu ruchów kulturowych, w tym nawet awangardy, ich skromny dorobek jest olśniewający, niemal niczym cud na peryferiach literatury.”

(Brian R. Banks)

Brian R. Banks, *Poza granicami. Bruno Schulz w języku angielskim*, tł. Maciej Maryl, „Teksty Drugie” 2008, nr 6, s. 239-251.

Wobec innych twórców

Najczęściej kojarzono go z Kafką. Także z Gombrowiczem. Widziano w nim Wielkiego Eksperymentatora (w dziedzinie języka). Porównywano jego język do Leśmianowego czy Witkacowego. Może stać się również wdzięcznym polem odniesień dla twórców mniej "awangardowych". Dostrzeżono np. podobieństwa pomiędzy *Sanatorium Pod Klepsydrą* a *Czarodziejską górą* Thomasa Manna czy *Nemrodem* a *Drzewami na wiosnę* Marii Dąbrowskiej. Tropiono paralele z Johannem Wolfgangiem Goethem i innymi pisarzami.

-

„Z jednej (...) strony Schulz fascynuje swoją absolutną odrębnością i oryginalnością, z drugiej natomiast - historyk literatury czy sztuki musi ulec pokusie pytań o artystyczny i historyczny kontekst wielkiego dzieła „samotnika z Drohobycza”. Im bardziej przecież uświadamiamy sobie czyjaś niepowtarzalność, tym bardziej wydani jesteśmy na pokusy komparatystyki. Ale nawet bez szczegółowych analiz historycznych jest oczywiste, że w twórczości plastycznej Brunona Schulza odnaleźć można zarówno motywy charakterystyczne dla późnego ekspresjonizmu czy wiedeńskiej secesji, jak i postkubistyczno-formistyczne deformacje typowe dla malarstwa polskiego i rosyjskiego lat dwudziestych, słowem rozmaite konwencje figuratywne, na podstawie których historyk sztuki może określić obszar współzależności między inspiracjami Schulza a modernizmem i najszerzej rozumianą Nową Sztuką drugiej dekady XX wieku”.

(Włodzimierz Bolecki)

„Schulzowska koncepcja słowa mitologicznego, „uniwersalnego”, nasuwa na myśl teorię języka poetyckiego, rozwiniętą przez Leśmiana, według którego każda wypowiedź poetycka winna być przewyciężeniem języka aktualnego: pojęciowego, statystycznego (łatwo dostrzec tutaj wpływ bergsonizmu) i oznaczać powrót do początków języka, do jego źródeł, do form językowych wyobraźniowych i dynamicznych.”

(Jerzy Speina)

Włodzimierz Bolecki, *Witkacy - Schulz, Schulz - Witkacy. Wariacje interpretacyjne*, „Pamiętnik Literacki” 1994, z. 1, s. 82-101.

Anna Czabanowska-Wróbel, *Obraz Króla olch w prozie Schulza*, w: Jerzy Jarzębski (red.), *Czytanie Schulza. Materiały międzynarodowej sesji naukowej Bruno Schulz - w stulecie urodzin i w pięćdziesięciolecie śmierci*, Kraków 1994, s. 296-305.

Mirosława Iwasiewicz, *Wiosna życia i wiosna w przyrodzie w opowiadaniach M. Dąbrowskiej i B. Schulza*, „Język Polski w Szkole – Gimnazjum” 1999/2000, z. 3, s. 21-24.

Jerzy Speina, *Bankructwo realności. Proza Brunona Schulza*, Warszawa, Poznań 1974.

MATERIAŁY OKOLICZNOŚCIOWE

BARBARA MICHAŁEK

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach

BAJKI JÓZEFA LOMPY – LEKTURA NIE TYLKO DLA DZIECI

KILKA INSPIRACJI DLA NAUCZYCIELI

„Pan Tadeusz” Adama Mickiewicza. „Balladyna”, „Lilla Weneda”, „Poema Piasta Dantyszka o piekle” Juliusza Słowackiego. „Krakus” Cypriana Kamila Norwida. „Stara baśń” i dziesiątki innych utworów Józefa Ignacego Kraszewskiego. Co łączy te utwory? Historia ujrzana w pryzmacie baśni. Takie spojrzenie otwiera szeroką, by nie powiedzieć - nieskończenie szeroką perspektywę. To w czystej postaci *semper et ubique* - cecha literatury tworzonej przez pisarzy zmierzających do uniwersalizowania wypowiedzanych przez siebie treści. Przymiot wielkiej literatury. Trwa Rok Romantyzmu, ale gdy się skończy, dzieła nadal będą pobudzać wyobraźnię. Jak od dwustu lat.

Wśród romantyków znalazł się pisarz szczególny. Jakby nieco zagubiony w epoce. Łączyło go z nią zamiłowanie do wszystkiego, co dawne. Szperał, zbierał, gromadził. Jak tamci. I umieszczał w swych utworach. Jak oni. Myślą wybiegał jednak ku temu, co dopiero miało nadejść wraz z ideami „pracy u podstaw”. Uczył dzieci jak pozytywista. Tworzył jak dawniejsi pisarze. A jednak - przyjąwszy perspektywę „zawsze i wszędzie” - przedziwnie się z rówieśnikami zgadzał. Bajki (jako gatunek, bo o motywie już wspomniano) tworzyli w jego czasach najwięksi - Mickiewicz (cały tomik) i Słowacki (by przypomnieć tylko „O Janku, co psom szył buty”). Dołączył do ich grona, chociaż jego utwory nie są tak znane, jak tamte.

Genologiczne rozważania nad bajką i baśnią mają długą teoretycznoliteracką tradycję. Bruno Bettelheim, Władimir Propp, John Ronald Reuel Tolkien wytyczali szlaki. Ten ostatni nie poprzestał na teorii. Stworzył cudowne dzieła, które nadal pobudzają wyobraźnię artystów. Są przekładane na inne środki artystycznego wyrazu. Powstają filmy, piosenki. Wydawać by się mogło, że na ich tle twórczość Józefa Lompy wygląda skromniutko. A jednak! Chociaż należał do pisarzy *minorum gentium*, sięga się po jego bajki. W 1995 roku na scenie Teatru Telewizji zaprezentowano „Różany zamek”, oparty na podaniu "O dwóch dzieciątkach na wodę puszczonech", zanotowanym przez Lompę. Sprawnie wyreżyserował go Wojciech Molski, a główne role zagrali Matylda Damięcka i Adam Fidusiewicz. Bieżący rok przyniósł zaś barwnie ilustrowaną przez Jolantę Różacką edycję „Kowala i diabła”, czyli zbioru trzech niedługich tekstów (Wydawnictwo „Ursines”). Czy mogą zainteresować nauczyciela? Jak najbardziej! I nie tylko w klasach początkowych. Oto kilka inspiracji... głównie dla nauczycieli uczniów starszych, dotyczących bajki „**Zwycięzca na turnieju**”.

Treść

Syn wieśniaka pragnął nauczyć się rzemiosła, ale nie był zdecydowany w wyborze. Otrzymał zgodę ojca, wyruszył w świat i przyglądał się różnym rzemieślnikom, jednak nigdzie nie zatrzymał się na dłużej. Wreszcie został czeladnikiem rusznikarza. Gdy odchodził z jego warsztatu, otrzymał w darze uprzednio przez siebie wykonany miecz. Zdobyty fach nie zagwarantował mu pracy, którą ostatecznie znalazł u owczarza. Ponieważ dobrze wykonywał służbę, otrzymał pozwolenie na przyglądanie się turniejowi rycerskiemu. Nagrodą dla zwycięzcy, który zdobędzie trzy wieńce i zawiesi je na sznurze, miała być ręka księżniczki. Przedtem jeszcze napotkał w czarnym lesie – dokąd pasał owce – trzygłowego smoka. Zabił go, a z uciętych łbów wypadły klucze. W tym momencie las wypiękniał, a w jego gąszczu pokazał się okazały zamek. Zdobyte klucze pasowały do komnat. W dniu turnieju ponownie udał się do zamku, tym razem znajdując stajnię z uwięzonymi psami i końmi. Zabrawszy konia i szaty z pierwszej sali, wjechał w szranki i zdobył pierwszy wieniec. Drugiego dnia wziął szaty z drugiej sali i kolejnego konia, także biorąc udział w turnieju i zdobywając kolejny wieniec. Podobnie uczynił trzeciego dnia. Nie przyznawszy się do wyczynu, wrócił do owczarza. Prawdę ujawnił dopiero kolejnego dnia i został mężem księżniczki.

INSPIRACJE DLA UCZNIÓW (NAJ)MŁODSZYCH

Nietrudno dostrzec, że utwór zawiera wartościowe przesłanie wychowawcze. Uczy uświadamiania sobie znaczenia pracowitości dla rozwoju zintegrowanej osoby, wiary w siebie, odwagi, wytrwałości w dążeniu do celu i ukazuje potrzebę ich systematycznego kształtowania. Na pewno te cechy przydają się uczniom o obniżonym poczuciu własnej wartości, ale nie tylko. Widoczną przeszkodę na tym poziomie nauczania może stanowić język tekstu - z dzisiejszego punktu widzenia niewolny od archaizmów - głównie leksykalnych i składniowych. Dlatego lepiej byłoby dzieciom tę historię opowiadać.

Przyjrzyjmy się warstwie fabularnej. Dwa motywy są warte szczególnego wyakcentowania.

Praca, rzemiosło

Bohater odwiedza warsztaty wielu rzemieślników. Nie wspomniano, których, zaznaczając tylko, że „mu się żadne rzemiosło upodobać nie mogło, a chociaż gdzie przystać chciał, to go przyjąć nie chcieli”. Treści pominięte przez autora są w dużym stopniu „dopowiedziane” przez ilustratorkę. Na barwnych obrazkach widzimy np. garncarza, kołodzieja, bednarza. Wreszcie z nazwy wymieniony zostaje rusznikarz. Trudno o lepsze wprowadzenie w tematykę reorientacji zawodowej, obecną w podstawach programowych już od etapu przedszkolnego. Wdzięcznie można ją również połączyć z obchodami Roku Rzemiosła (na Górnym Śląsku). Ilustracje książkowe da się też uzupełnić o własne lub zaproponować uczniom narysowanie zawodu, który mógłby poznać bohater, gdyby mu nie odmówiono nauki. Inwencja na pewno podpowie nauczycielowi niejedno rozwiązanie.

Smok

To kolejny ważny motyw wielu baśni (np. „O wrózkach i czarodziejach” Natalii Gałczyńskiej, „Sceny z życia smoków” Beaty Krupskiej), powieści fantasy (np. „Opowieści z Narnii. Lew, czarownica i stara szafa” C.S. Lewisa, „Niekończąca się historia” Michaela Ende, „Eragon” Christophera Paolini, książki J.R.R. Tolkiena i Terry’ego Pratchetta, opowiadania o „Wiedźminie” Andrzeja Sapkowskiego), legend i podań (np. smok wawelski, Bazyliszek). Na tym etapie można nawiązać do historii już znanych, akcentując zagadnienie bohaterstwa rycerzy w walce ze złem.

Obyczaje rycerskie

Kultura rycerska, w tym turniej rycerski, widowiskowo wygląda w filmach historycznych i w filmowych baśniach. Jego literackie przedstawienia (nie tylko dla dzieci młodszych) znajdziemy m.in. w „Przygodach rycerza

Szaławity” Jana Brzechwy, „Rycerzu Krzykalskim” Juliana Tuwima, „O księciu Gotfrydzie - rycerzu gwiazdy wigilijnej” Haliny Górskiej, „O śpiących rycerzach w Tatrach” Jana Kasprowicza, „Bajkach o smokach i rycerzach” Andrzeja Niedźwiedzia i Natalii Usenko, „Legendach rycerskich” Ewy Nowackiej.

W klasach niższych można przypomnieć kilku baśniowych rycerzy oraz wprowadzić niektóre pojęcia związane z kulturą rycerską, czyli:

- elementy stroju (zbroja, tarcza, miecz),
- turnieje - ich cele oraz związana z nimi terminologia, czyli znaczenie związków frazeologicznych:
 - kruszyć kopie - spierać się;
 - podejmować (rzuconą) rękawicę - stawać do walki;
 - stanąć (wejść, wstąpić) w szranki - przystąpić do walki lub współzawodnictwa; szranki - 1. ogrodzony plac, na którym odbywały się turnieje; też: ogrodzenie takiego placu. 2. Dawniej: walka, pojedynek;
 - wrócić z tarczą - powrócić jako zwycięzca,
- miłość do damy, wybranki serca.

INSPIRACJE DLA UCZNIÓW STARSZYCH

Wszystkie powyższe inspiracje można wykorzystać - z różnym rozłożeniem akcentów - także na innych poziomach edukacji. Lektura „Zwycięzcy na turnieju” stanie się doskonałym wprowadzeniem do „Krzyżaków”, szczególnie w zakresie omówienia kultury rycerskiej, a wskazanie niektórych archaizmów z baśni Lompy pomoże przy „oswojeniu” języka Sienkiewicza. Być może jeszcze lepiej sprawdzi się przy syntetyzowaniu wiedzy o obyczajowości rycerskiej w pierwszej klasie liceum. Roland i Don Kichot - to postaci, które zostaną wspomniane podczas lekcji.

Etos rycerski i rycerska obyczajowość

Cechy rycerza wymieniamy przy analizie „Pieśni o Rolandzie”. Zebrała je Maria Ossowska w „Ethosie rycerskim i jego odmianach”. Rycerz to człowiek:

- dobrze urodzony,
- promieniujący urodą i wdziękiem (podkreślał to strój - pełen złota i drogich kamieni),
- silny (zbroja ważyła 60-80 kg),
- stale zaprzątnięty swoją sławą,
- odważny,
- bogaty i hojny,
- wierny zobowiązaniom podjętym w stosunku do równych sobie,
- zobligowany do pomsty za uczynioną sobie lub krewnym zniewagę,
- wierny, lojalny wobec swego pana,
- zakochany w damie, wykazujący się wobec niej galanterią,
- postępujący według hasła „Bić się i kochać”,
- opiekun Kościoła, wdów i sierot.

Temat podjął także Johan Huizinga w „Jesieni średniowiecza”, której fragmenty - podobnie jak dzieła Ossowskiej - można zreferować podczas lekcji (bądź zlecić uczniom przygotowanie wystąpienia).

Bohater Lompy nie jest „wysoko urodzony”, ale zachowuje się jak prawdziwy rycerz. Za swą pracowitość zostaje więc „nobilitowany”, czyli nagrodzony mieczem - atrybutem wojownika. Jak on walczy w turnieju i zwycięża, chociaż zrazu nie ujawnia swej tożsamości. Motyw tajemniczego rycerza jest nierzadki w literaturze. Oto inny przykład - „Ivanhoe” Waltera Scotta, który można przytoczyć:

„Na wezwanie herolda, który zapytał go o godność, imię i powody przybycia, nieznajomy rycerz odparł bez wahania i z dumą:

- Jestem prawym, szlachetnie urodzonym rycerzem, a przybyłem tu, by walczyć włócznią i mieczem w obronie słusznej i sprawiedliwej sprawy tej oto dziewicy (...). Chcę dowieść, że zarzuty przeciwko niej są fałszywe i nieprawdziwe (...).
- Nieznajomy musi najprzód wykazać, (...) że jest prawym i dobrze urodzonym rycerzem. Zakon templariuszy nie dozwoli walczyć swemu obrońcy z człowiekiem nieznanym.
- Moje imię - odparł rycerz podnosząc przyłbicę - jest bardziej znane, a mój ród jest lepszy niż ten, z którego ty pochodzisz. Jestem Wilfred z Ivanhoe.”

Inne literackie przykłady prezentujące kulturę rycerską (w tym turnieje), to m.in. „Złota legenda” Jakuba de Voragine (tu - postać świętego Jerzego), „Malwina czyli Domyślność serca” Marii z Czartoryskich Wirtemberskiej, „Zemsta” Aleksandra Fredry (rozmowa Klary z Papkinem), „Biedny Henryk” Hartmanna von Aue. Wśród współczesniejszych - wiersz „Święty Jerzy” Jana Kasprówicza, „Opowieści Okrągłego Stołu” (w opracowaniu Jacquesa Boulengera), „Filary ziemi” Kena Folletta, „Trylogia husycka” („Narrenturm”, „Boży wojownicy”, „Lux perpetua”) Andrzeja Sapkowskiego, „Heretyk” Bernarda Cornwella, „Korona śniegu i krwi” Elżbiety Cherezińskiej.

Historia języka

Bajka Lompy zawiera sporo archaizmów. Zdziwiająco wiele, jeśli zważy się, że została napisana w XIX stuleciu. Jednak - jak się wydaje - literatura staropolska stanowiła znaczący punkt odniesienia dla tego romantyka (por. artykuł Barbary Michałek z bibliografii). To kolejny powód, by w przyjemnej formie przedstawić uczniom niektóre zagadnienia z historii języka.

Oto krótki **słowniczek** niektórych znajdujących się w tekście **archaizmów**, co może stanowić wstęp do ćwiczeń z etymologii:

Archaizmy wyrazowe i znaczeniowe (wraz z wyjaśnieniem):

- (iść na) dziwy – iść coś podziwiać;
- k'niemu – do niego, w jego stronę;
- księży – księżęcy, należący do księcia;
- lubo – w tym kontekście: albo, czy, chociaż (w innych kontekstach może też znaczyć: miło, przyjemnie);
- mianować – nazwać. Dziś - oficjalnie: 1. nadać, nadawać komuś jakiś tytuł; 2. powierzać, powierzyć komuś jakąś funkcję, nominować;
- odstroić się – zdjąć strój;
- podle – 1. obok; 2. według. Dziś: nieuczciwie, zdradziecko, podstępnie;
- przechód – przejście;
- przyględy – przyglądanie się;
- przystojnie (obchodzić się) – obyczajnie, przyzwoicie (obchodzić się);
- wprzód – najpierw;
- wyuczeniec – uczeń u mistrza, który był wyzwany na czeladnika;
- zaręczać (kogoś) – 1. wziąć odpowiedzialność (za kogoś); 2. zapewnić (komuś coś); 3. usilnie zapewnić (kogoś o czymś).

Archaizmy fonetyczne: „srebrny”.

Archaizmy gramatyczne, fleksyjne: „rycerzów”, „na kraj lasa”, „salą” (zamiast „salę”), „pierwszą razą”.

Archaizmy słowotwórcze: „upodobać się” (w znaczeniu: spodobać się); „zadowolniony”, „ptastwo”.

Archaizmy składniowe: „popraw twojej roboty”, „ziółka owcom ulubione”, „(być) świętego umysłu”. Ponadto Lompa systematycznie stosuje składnię inwersyjną (np. „do drzwi jego”), zwykle z orzeczeniem na końcu zdania, np. „ptastwo śpiewać zaczęło”, „(klucz) się nadał” .

Konkluzje

„Zwycięzca na turnieju” to bajka przydatna w edukacji na różnych poziomach. Praktycznie - od przedszkola do szkoły ponadpodstawowej. Ponieważ jest krótka, można ją prezentować w różny sposób:

- w całości - w przedszkolu, ze względu na język narracji - raczej opowiadając;
- ilustrując nią - głównie w ujęciach syntetyzujących - wybrane motywy, np. praca, zawody (w tym rzemiosło), baśniowe stworzenia (smoki), rycerze i obyczaje rycerskie (turnieje) jako jeden z elementów kultury średniowiecza;
- prezentując oraz porządkując wybrane zagadnienia historycznojęzykowe i etymologiczne.

Dodatkowym atutem książki wydanej przez „Ursines” są piękne, barwne ilustracje, co szczególnie przyda się w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej. Czy zatem bajki (Lompy) są tylko dla dzieci? Oczywiście, że nie!

Bibliografia i netografia:

1. Bruno Bettelheim, Cudowne i pożyteczne. O znaczeniach i wartościach baśni, t. 1-2, przeł. i przedmową opatrzyła Danuta Danek, Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 1985. ISBN 830601118X.
2. Bogdan Wojciech Brzustowicz, Turniej rycerski w Królestwie Polskim w późnym średniowieczu i renesansie na tle europejskim, Warszawa: Wydawnictwo DiG, 2003. ISBN 9788371812934.
3. Anna Działyńska, Męstwo i odwaga. U źródeł etosu rycerskiego, „Polonistyka” 2000, nr 8, s. 474-479.
4. Johan Huizinga, Jesień średniowiecza, przeł. Tadeusz Brzostowski, wstęp Henryk Barycz, postł. Stanisław Herbst, wyd. 6, Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 1998. ISBN 8306022254.
5. Józef Lompa, Zwycięzca na turnieju, w: tegoż: Kowal i diabeł. Bajki, Czeladź: Ursines, 2021. ISBN 9788395337840.
6. Barbara Michałek, Człowiek renesansu, romantyk czy pozytywista? Sylwetka Józefa Lompy, patrona Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Katowicach, w: Maria Grabowska (red.), 80 lat Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. Józefa Lompy w Katowicach (1928-2008), Katowice: Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka, (2008), s. 7-10.
7. Maria Ossowska, Ethos rycerski i jego odmiany, wyd. 3, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2000. ISBN 8301132779.
8. Dariusz Piwowarczyk, Obyczaj rycerski w średniowiecznej Polsce, „Mówią Wieki” 2016, nr 8, s. 18-22.
9. Władimir Propp, Morfologia bajki, tłum. Wiesława Wojtyga-Zagórska, Warszawa: Książka i Wiedza, 1976.
10. Władimir Propp, Nie tylko bajka, wybór i tłum. Danuta Ulicka, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2000. ISBN 8301131632.
11. J.R.R. Tolkien, Drzewo i liść oraz Mythopoeia, przeł. Joanna Kokot, Marek Obarski, Krzysztof Sokołowski [online, dostępny: 28 marca 2022]. Tryb dostępu: <https://docplayer.pl/28324622-J-r-r-tolkien-drzewo-i-lisc-oraz-mythopoeia.html>
12. Walter Scott, Ivanhoe, przeł. Teresa Tatarkiewicz, wyd. 5, Warszawa: „Nasza Księgarnia”, 1984. ISBN 8310081367.

Z RELACJI UCZESTNIKA

ANNA MARCOL

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach

„RZEMIOSŁO NIEJEDNO MA IMIĘ... O RZEMIOŚLE W HISTORII, KULTURZE, LITERATURZE I SZTUCE”

SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI

31 marca 2022 roku Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach zorganizowała konferencję „Rzemiosło niejedno ma imię... O rzemiośle w historii, kulturze, literaturze i sztuce”, adresowaną do nauczycieli i bibliotekarzy. Honorowy patronat nad tym wydarzeniem, które wpisano się w obchody Roku Rzemiosła w Województwie Śląskim, objęła Izba Rzemieślnicza w Katowicach.

Zgromadzonych powitał Krzysztof Kobiałka – dyrektor Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej, a jej uroczystego otwarcia dokonała Beata Białowąg – Członek Zarządu Województwa Śląskiego.

Pierwszy referat, zatytułowany „Dzieje rzemiosła i Katowickiej Izby Rzemieślniczej”, wygłosił Grzegorz Miketa – dyrektor naczelny Izby Rzemieślniczej oraz Małej i Średniej Przedsiębiorczości. W swoim wystąpieniu podkreślił, że pierwsze wzmianki o rzemiośle na ziemiach polskich pochodzą z X wieku. Są zawody od tych czasów nadal kontynuowane, ale można też wskazać wiele branż, które zanikły. Warto również zauważyć, że – po latach – niektóre zawody rzemieślnicze się odrodziły, jak np. krawiectwo.

Prelegent opowiedział o przeszłości cechów rzemieślniczych, ich patronie – św. Józefie – oraz patronach poszczególnych branż. Zdarza się, że jedna grupa zawodowa ma ich aż kilku! Z zainteresowaniem wysłuchano części wypowiedzi o życiu cechowym – obowiązujących kiedyś rygorach, obyczajach i nakazach. Okazało się, że rzemieślników obowiązywał (i obowiązuje) swoisty dress code. Od samego początku dbano także o jakość cechową i zwalczano partactwo. Jest to również istotne w obecnych czasach, kiedy wykonywanie coraz większej liczby zawodów nie wymaga kwalifikacji.

G. Miketa nawiązał następnie do powstania Izby Rzemieślniczej w Katowicach (1922) oraz jej dawnych i współczesnych zadań. Podkreślił, że przeprowadza egzaminy czeladnicze i mistrzowskie w 71 zawodach. Firmy coraz częściej będą poszukiwały pracowników samodzielnych, rozumiejących otaczający ich świat i zasady współpracy. Trudno przewidzieć, w jakich zawodach będą pracować reprezentanci najmłodszego pokolenia. Szacuje się, że w przyszłości będzie spore zapotrzebowanie na: projektantów śmierci, doradców oferujących terapię w oparciu o technologie noszone na sobie, nostalgistów czy kuratorów śmierci cyfrowej.

Po wyświetleniu filmu „Rok Rzemiosła w Województwie Śląskim – zawody dawne”, który powstał w ramach cyklu „Wydarzenie Miesiąca”, głos zabrała Barbara Michałek – kierownik Wydziału Informacji, Promocji i Współpracy ze Środowiskiem PBW w Katowicach. Omówiła temat „Rzemiosło i rzemieślnicy w literaturze”.

Swoje wystąpienie podzieliła na dwie części: „Praca, rzemiosło, artyzm” oraz „Literackie ujęcia rzemiosła i rzemieślników”. Rozważania rozpoczęła od Platona, który wyróżnił twórców-artystów i twórców-rzemieślników. Następnie odwołała się do wypowiedzi znanego kompozytora i pisarza fantasy.

Moje credo to rzemiosło, rzemiosło i jeszcze raz rzemiosło. Mówienie o wielkich sprawach, o tym że zbawiam świat, że ja się mierzę z Bogiem, kosmosem – to zostawmy grafomanom.

(Wojciech Kilar)

Jest coś głęboko satysfakcjonującego w nadawaniu czemuś kształtu własnymi rękami. Rzetelne rzemiosło jest jak pieśń obleczona w ciało. To akt stworzenia.

(Patrick Rothfuss)

Motyw zawodów pojawił się także w Biblii, mitologii greckiej i rzymskiej, bajkach, baśniach, legendach i podaniach oraz literaturze staropolskiej i współczesnej. Następnie prelegentka omówiła fragmenty utworów polskich i zagranicznych, w których pojawiły się wątki nawiązujące do konkretnych zawodów (cieśla i stolarz; cukiernik, kucharz i piekarz; drukarz, introligator i zecer; fotograf; fryzjer; garncarz; jubiler; kamieniarz; kelner; kołodziej i stelmach; kominiarz; kowal; krawcowa, szwaczka, hafciarka, koronkarka, modystka i gryzетка; pszczelarz; szewc; tkacz; zegarmistrz).

Kolejny referat poprzedził pokaz filmu „Rzemiosło w zbiorach specjalnych PBW w Katowicach”. Po jego obejrzeniu głos zabrała Eliza Flaszewska – doradca metodyczny przedmiotu plastyka w Regionalnym Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Katowicach. Opowiadała o tym „Kiedy rzemiosło staje się sztuką” podkreślając, że są to dwie formy twórczości. Do sztuk pięknych zaliczano kiedyś malarstwo, rzeźbę i architekturę. Obecnie włączono do nich także fotografię. Zwykle rzemiosło jest uważane za mniej wartościowe niż sztuka i pełni funkcję użytkową, aczkolwiek różnice między nimi coraz bardziej się zacierają. Udowodniła to prezentując trzy filmy o artystach-rzemieślnikach (Judy Chicago, David Kracov, Michelle Kingdom).

Marcin Korek – wicedyrektor ds. artystycznych Zespołu Szkół Plastycznych w Dąbrowie Górniczej, omówił temat „Witraż we współczesnej architekturze”. Wspomnił o genezie szklenia otworów okiennych oraz podał przykłady zastosowania witraży. Można je spotkać w obiektach sakralnych, przestrzeni prywatnej i publicznej. Jego wypowiedź uzupełniały liczne zdjęcia. Prezentowane witraże pochodziły z Austrii, Brazylii, Kanady, Meksyku, Szkocji, Tajwanu i USA.

Po wysłuchaniu wiersza „Ślusarz” Juliana Tuwima w interpretacji Katarzyny Herich, dokonano podsumowania Wojewódzkiego Konkursu Literacko-Plastycznego „Rzemiosło oczami dziecka” oraz wręczono nagrody jego laureatom.

DORADCA METODYCZNY POLECA

ANNA MARCOL

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli “WOM” w Katowicach

PORADNIK DLA NAUCZYCIELI BIBLIOTEKARZY

Danuta Saniewska, *Vademecum nauczyciela bibliotekarza*, wyd. 9, Warszawa: Wydawnictwo Sukurs, 2020.

Poradniki dla nauczycieli bibliotekarzy, pisane przez Danutę Saniewską, mają już swoją historię. Od trzech dekad wspierają pracowników bibliotek szkolnych w ich codziennej pracy zawodowej. Nadążają za zmianami i same inspirują do zmian. Tłumaczą zawichość prawa bibliotecznego i oświatowego, omawiają procesy biblioteczne oraz podpowiadają, jak realizować obowiązki pedagogiczne i organizacyjno-techniczne.

Pierwszy poradnik wydano w 1992 roku. Od tej pory co pewien czas jest aktualizowany i wzbogacany o nowe treści. Najnowsze, dziewiąte wydanie, które ukazało się pod tytułem *Vademecum nauczyciela bibliotekarza*, pochodzi z 2020 roku. Zostało zarówno zaktualizowane, jak i przebudowane. Autorka uwzględniła w nim [...] *współczesne potrzeby i wyzwania bibliotek, zmiany przepisów, nowe technologie, formy i metody pracy**.

Publikacja składa się z dwunastu rozdziałów. Prowadzi czytelnika przez zagadnienia dotyczące: społeczeństwa informacyjnego i edukacji informacyjnej (I), rozwoju bibliotekarstwa szkolnego na świecie (II), standaryzacji i normalizacji (III), zmian, które zaszły w bibliotekach (IV), rozważań na temat modelu współczesnej biblioteki szkolnej (V), przepisów prawa oświatowego i bibliotecznego (VI), form pracy z użytkownikiem (VII), współpracy ze środowiskiem (VIII), prac organizacyjno-technicznych (IX), zbiorów audiowizualnych (X), warsztatu informacyjnego (XI) oraz planowania i dokumentacji (XII). Warto zaznaczyć, że treści zawarte w rozdziałach uzupełnia obszerna bibliografia, wykaz obowiązujących aktów prawnych i liczne załączniki, wśród których dominują wzory przydatnych dokumentów (protokół zdawczo-odbiorczy biblioteki; zarządzenie dyrektora szkoły w sprawie skontrum; regulamin komisji skontrolującej; protokół kontroli zbiorów bibliotecznych; protokół przyjęcia/ubytku; zestawienie zainwentaryzowanych materiałów bibliotecznych; zestawienie ubytków; propozycja zapisów w statucie szkoły; regulamin biblioteki szkolnej; regulamin korzystania z komputerów; schemat UKD; wykaz stref, elementów opisu bibliograficznego i znaków umownych; zasady stosowania hasła osobowego; powinności i wymagania na stopnie awansu zawodowego; edukacja informacyjna w podstawie programowej dla szkoły podstawowej – wyciąg; standardy pracy biblioteki szkolnej).

Poradnik D. Saniewskiej – autorki cieszącej się uznaniem w środowisku bibliotekarskim – został napisany z punktu widzenia praktyka. Stanowi kompleksowe omówienie zagadnień, które powinny być znane wszystkim nauczycielom bibliotekarzom. Charakteryzuje się przejrzystą budową oraz zawiera wiele praktycznych wskazówek i przykładów.

*D. Saniewska, *Vademecum nauczyciela bibliotekarza*, wyd. 9, Warszawa 2020, s. [334].

ZAPROSZENIE DO WSPÓŁPRACY

Redakcja zachęca nauczycieli bibliotekarzy oraz inne osoby zainteresowane do dzielenia się swoimi dobrymi praktykami – zwłaszcza sprawozdaniami z podejmowanych inicjatyw, scenariuszami i konspektami zajęć. Przyjmuje do druku materiały, których autor nie skierował ani nie zamierza kierować do innych redakcji. Ich objętość (łącznie z ilustracjami) nie powinna przekraczać 10 stron A4. Preferujemy teksty krótsze.

Materiały proponowane do druku prosimy przesyłać na adres: **dialogi.biblioteczne@pbw.katowice.pl**.

Szczegółowe wskazówki dla Autorów opublikowano na stronie internetowej biblioteki:
<https://pbw.katowice.pl/> (zakładka *Dialogi Biblioteczne*).

Województwo
Śląskie

Jednostka oświatowa Samorządu Województwa Śląskiego